קנין הלכה

4

מראי מקומות

10

חודש אדר ב' תשפ"ד

או"ח הלכות שבת

סימן שלח, שלט, שמ

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחיזוק
ועידוד לימוד התורה

קנין הלכה

לתשומת לבכם: במראי מקומות אלו הושקע עמל רב. אין להעתיק, לצלם וכד' ללא קבלת אישור בכתב מ"דרשו"

קנין הלכה

מראי מקומות

סימן שלח

סעיף א

גמרא עירובין דף קד. עולא איקלע עד שמא ימלא לגינתו ולחורבתו.

מבואר בגמ' דאסור להוליד קול בשבת, ונחלקו בזה האמוראים, דעת עולא דאפילו הולדת קול שאינה דרך שיר אסורה, כגון הקשה על הדלת, ודעת רבא דלא אסרו אלא קול של שיר. ולהלכה פסקו רוב הראשונים כרבא דלא נאסר אלא קול של שיר. והר"ח פסק כעולא, וכן איתא בירושלמי, והובאו דבריו ברי"ף, אבל הרי"ף נחלק עליו.

בביאור הגר"א כתב דהעיקר כהר"ח, והביה"ל [ד"ה אבל] הביאו אך כתב שהעולם נוהגין להקל כדעת השו"ע. והוסיף הביה"ל דנראה דלהקיש על הדלת כלאחר יד מותר לכו"ע אף שכוונתו להשמיע קול.

עוד מבואר בדברי הגמ' שהתירו לצורך חולה אפילו השמעת קול בנעימה ושיר, ולכן חולה הנמצא בבית חולים מותר לו לקרוא לרופא או אחות ע"י פעמון [לא חשמלי].

<u>הקשה על גבי הדלת</u>

הרמ"א כתב שאסור להקיש על הדלת בטבעת הקבועה בה ומיועדת לצורך השמעת הקול, ומקורו בב"י בשם האגור. והב"י התקשה בטעם דין זה דכיון שאין זה קול נעימה למה יאסר, ודן לומר דכיון שהוא מיוחד להשמעת קול חששו בו שמא יכוין לשיר.

והביה"ל [ד"ה הואיל] כתב דדין זה אינו אסור משום שבות גמור אלא משום דמיחזי כעובדין דחול, והביא את דברי הכלכלת שבת שהתיר להקיש בכלי המיוחד רק לשבת. ולכן צידד הביה"ל להקל כהוראת הכלכלת שבת, שבמקום הדחק כשאינו יכול ליכנס לבית או לחצר והרי זה מקום צער, מותר להקיש על הדלת בכלי זה מכח ב' טעמים:

א. דברי האגור אינן מוסכמים על הרמב"ם [פירוש המשניות שם] ועל ההגהות מיימוניות, ולכן בשעת הדחק אפשר לסמוך על המקילים.

ב. כל האיסור הוא רק משום דמיחזי כעובדין דחול, א"כ כשהוא לצורך מצוה וצורך היום י"ל דשרי, ולכן אם כשלא יקיש בטבעת לא יפתחו לו ויצטרך לישון בחוץ הוי צורך גדול ויש להקל.

אמנם כתב שלכתחילה ישתדל שלא להגיע לידי כך, וגם אם אפשר לעשות הקשה זו בשינוי הרי זה עדיף.

<u>השמעת קול בכלים שאינם של שיר</u>

כתב המג"א [ס"ק ב] השמעת קול שאינו של שיר בכלי המיועד לכך כגון זגים [פעמונים], כשאינו מכוין להשמעת קול שרי, דבזה לא גזרי רבנן. אמנם אם יעשה כן בכלי המיועד לשיר, כתב השעה"צ [ס"ק ח] שפשוט שאסור.

ועיין בשעה"צ [ס"ק ז] שהביא שהט"ז והגר"א פליגי על המג"א ואסרו ללכת עם זגים בבגדו, או זגים על הס"ת, אף שאין כוונתו לקול. וביאר השעה"צ טעמם דכיון שהפעמונים האלו הוקבעו מלכתחילה ע"מ שישמיעו קול כשהוא לבוש בבגד או שמוליך את הס"ת, לכן אמרינן שהוא מכוין לקול.

<u>פעמונים בכתר תורה</u>

הפוסקים נחלקו אם מותר לתלות פעמונים המשמיעים קול בכתר של ספר תורה:

קנין הלכה

מראי מקומות

א] הט"ז [ס"ק א] החמיר עפ"י דברי הרמ"א דס"ל דהוי כלי המיוחד להשמיע קול שאינו של שיר, וכתב המשנ"ב [ס"ק ו] שכן דעת הגר"א.

ב] הש"ך [נקוה"כ יו"ד סי' רפב] התיר משום דהוא צורך מצוה שישמעו העם ויקומו.[1]

ג] המג"א [ס"ק א] כתב ד' טעמים להקל:

א. אין כוונתו לקול נעימה ושיר, וקיי"ל דהשמעת קול בעלמא לא נאסרה.

ב. כשם שהקלו לצורך חולה ה"ה וכ"ש שיקלו לצורך מצוה.

ג. עוד ציין ללקמן [ס"ג] דהאידנא שאין בקיאים לתקן כלי שיר יש להקל.

ד. הפותח ארון הקודש ומוציא את הספר אינו מכוין כלל לקול.

<u>להלכה</u>: המשנ"ב [ס"ק ו] הביא את דברי השער אפרים שכתב שלכתחילה אין לעשות כן, אך במקומות שנהגו כהמג"א אין למחות בידם.

<u>סעיף ב</u>

סעיף זה עוסק בשני אופנים של אמירה לנכרי בדבר מצוה:

א] הראבי"ה [סימן תשצו] הביא את דברי האבי העזרי שעיקר שמחת חתן וכלה היא ע"י כלי שיר, ולכן חשיבא הנגינה כצורך מצוה, והתירו אמירה לנכרי לנגן בכלי שיר שזה נידון של שבות דשבות לצורך מצוה.

ועיין משנ"ב [ס"ק ח] שהביא מהכנסת הגדולה שיש מקומות שנהגו להחמיר בזה, ומקורם בדברי הרדב"ז [ח"ד סימן רב], שלא מקילים בכל שבות דשבות אלא למצות מילה, ועוד דבארצות הנ"ל לא החשיבו את הנגינה כעיקר שמחת חתן וכלה.

אמנם גם הרדב"ז היקל אם הנכרים באו מעצמם או אם אמרו להם בערב שבת לבוא בשבת.

ב] הרמ"א הביא דיש שהקלו אף לומר לנכרי לעשות מלאכה דאורייתא ולתקן כלי שיר לצורך שמחת חתן וכלה. וכתב המג"א שטעמם משום דשמחת חתן וכלה עדיפא משאר דבר מצוה, או משום דס"ל כדעת בעל העיטור שהיקל באמירה לנכרי לצורך מצוה אף במלאכה גמורה, כמו שהובא לעיל [סימן רעו ס"ב].

<u>סעיף ג</u>

<u>עריכת שעון</u>

הפוסקים נחלקו בשעון המופעל ע"י מתיחת קפיץ אם מותר לעורכו בשבת:

א] החיי אדם [כלל מד סי"ט] כתב להוכיח דיש בזה איסור תורה, מדברי רש"י [עירובין דף קג. ד"ה משלשל] שכתב דתיקון נימא של כינור שנפסקה הוי מלאכה דאורייתא.[2]

והשעה"צ [ס"ק טו] הביא את הפמ"ג שצידד שיש בזה איסור תורה, ועכ"פ מדרבנן ודאי אסור. אמנם מבואר מדבריו שאין הכוונה דמדרבנן הוי בודאי בכלל מתקן מנא, אלא מדרבנן הרי זה בודאי אסור משום השמעת קול, [דאיירי בשעונים

ביאורים והערות

1. עיין שמירת שבת כהלכתה [פכ"ח הערה צז] שהגרש"ז זצ"ל אמר שאין טעם זה שייך בימינו שכל העם רואים את הוצאת הספר מההיכל.

2. החזו"א [סימן נ סק"ט] דחה ראיה זו, דהתם עצם כריכת הנימא נחשבת מעשה מלאכה גמור, אבל בעריכת שעון אין חיבור מחודש כלל. ומ"מ הסיק החזו"א שיש בזה איסור תורה מכיון שע"י עריכתו יוצר כח חדש המניע את האופנים, והעמדת הכלי על תכונה זו הוי בונה או מכה בפטיש.

קנין הלכה

מראי מקומות

המשמיעים קול מידי שעה].

ב] השערי תשובה [ס"ק ב] הביא את הפנים מאירות [ח"ב סימן קכב] שמותר והובא גם בפמ"ג [סימן שח א"א ס"ק עח], וכן דעת השאילת יעב"ץ [סימן מא] שמעיקר הדין אין בו איסור, רק אסר ממנהגא.

וע"ע בשו"ת כתב סופר [או"ח סימן נה] שסיים דרבו המתירים לערוך שעון שאינו משמיע קול אלא שנהגו בו איסור.

עוד דנו הפוסקים לגבי מתיחת שעון כשהוא מהלך, החיי אדם אסר והפמ"ג הסתפק בזה, ולמעשה כתב השעה"צ [ס"ק יז] דנהגו איסור בזה כמש"כ הכת"ס.

והחיי אדם הסתפק אולי אף בזה יש איסור תורה, אך המשנ"ב לא חשש כ"כ לדבריו ולכן התיר [שעה"צ ס"ק יח] למתוח את קפיץ השעון לצורך חולה, כגון אם צריך לקחת תרופות בשעות מסויימות וקשה למצוא נכרי שיעשה זאת.❶

סעיף ד

גמרא עירובין דף קד. איתיביה המשמר פירותיו עד גזירה שמא יטול צרור.

המג"א דן דאפשר דברשות הרבים דידן לא גזרו משום דהוי גזירה לגזירה, והוסיף המ"ב [בשם התו"ש והפמ"ג והבגדי ישע] ואם מספק ידיו כלאחר יד כ"ש שיש להקל.

סעיף ה

גמרא עירובין דף קד. ואלא הא דאמר רב יהודה עד אלא דילמא אתי לאשוויי גומות.

ביאורים והערות

ליקוט תשובות האחרונים

❶ <u>כיוון מחוגי השעון</u>

שעון מכני שאין מחוגיו מראים את השעה הנכונה ובא לכוונם, מובא בשמירת שבת כהלכתה [פכ"ח סכ"ו] שכמה אחרונים התירו זאת משום שיכול לשער הזמן הנכון בהשוותו לשעון אחר. ובהערה נד הביא מהגרש"ז זצ"ל דצ"ע דמ"מ הוי תיקון כלי לאלו שאינם יודעים הזמן הנכון, אלא צ"ל דמטעם אחר מסתבר דלא הוי תיקון, דכיון דאינו עושה שום שינוי בגוף השעון, רק מכוון את השעון להנאתו, כדרך שרגילים להשתמש בו תדיר, וגם מכיון שרגילים להזיז את המחוגים אין זה נחשב תיקון.

והביא שם גם את דעת הכף החיים [סימן שח ס"ק רפ] דמנהג ירושלים לאסור זאת, אמנם כאן [ס"ק לה] הביא הכה"ח שלצורך מצוה קצת יש להתיר. ועיין ביאורים ומוספים 17.

<u>מתיחת קפיץ של צעצועי ילדים</u>

מכונית צעצוע של ילדים הנוסעת על ידי מתיחת קפיץ מובא בארחות שבת [פ"ח סצ"ב] בשם הגרישא"א זצ"ל שאסור.

אמנם עיין בשמירת שבת כהלכתה [פט"ז סי"ד] שכתב שאין למחות בילדים המשחקים בהם. ועיי"ש בהערה [מג] בשם הגרש"ז זצ"ל שאין זה שייך לכינון שעון שהבאנו לעיל, משום שבשעון הקפיץ לא רק דוחף הגלגלים לשעה מועטת, אלא ערוך ומתוקן הוא לדעת את הזמן הנכון, משא"כ בנד"ד שהצעצוע רק נדחף כמה מטרים ושוב מפסיק לפעול.

עוד הוסיף שלפי סברת החזו"א דאיסור עריכת שעון הוא משום שמכניס רוח חיה באופני השעון, היה מקום לאסור, אמנם דעתו היתה להקל בזה דרק בשעון אסרו משום מתקן מנא, משום שהשעון עשוי לפעול כל הזמן ובשעה שאינו פועל הרי הוא כמקולקל, ואין טעם זה שייך במכונית צעצוע. וע"ע במנחת שלמה [ח"א סימן ט] שלדעת החזו"א יתכן שגם מתיחת קפיץ זה אסורה מדרבנן. ועיין ביאורים ומוספים הערה 15.

<u>שעון גז ביום טוב</u>

בארחות שבת [פ"ח סצ"ג] מובא שגם בשעון המיוחד לכיבוי גז בשעה מסויימת והוא מותקן על גבי כפתור הגז, ואופן הפעלתו על ידי סיבוב הכפתור ובזה נמתח קפיץ הגורם לכפתור סיבוב איטי והוא נכבה בזמן המיועד, תהיה אותה מחלוקת הנ"ל.

קנין הלכה

מראי מקומות

המשנ"ב [ס"ק כ] כתב דאין לשחק באגוזים וכיוצ"ב אף ע"ג קרקע מרוצפת, גזירה אטו אינו מרוצף.[3]

סעיף ו

גמרא עירובין דף קד. תנן ממלאין מבור הגולה עד גזירה שמא ימלא לגינתו ולחורבתו.

סעיף ז

משנה ביצה דף לה: גמרא שם דף לו. ומכסין את הפירות אמר עולא אפילו אוירא דלבני.

מה שהביא המשנ"ב [ס"ק כו] מהים של שלמה שאסור לכסות פירות, טעמו משום שרש"י [על המשנה ביצה הנ"ל] פירש דדוקא ביו"ט התירו לכסות ולא בשבת, אמנם המשנ"ב הביא דהאליהו רבה ושאר אחרונים הוכיחו מהגמ' דמותר אף בשבת.

סעיף ח

גמרא ביצה דף לו. אמר עולא עד בדלף הראוי. גמרא שבת דף מג. נותנים כלי עד בדלף הראוי.

סעיף זה הוא לשון הרמב"ם [פכ"ה הכ"ד] שלא התיר ליתן כלי תחת דלף שאינו ראוי. והטור תמה עליו דבגמ' ביצה [הנ"ל] מוקמינן לה אליבא דר' יצחק, ולהלכה לא קיי"ל כמותו.

הב"י ציין את מקורו של הרמב"ם בגמ' שבת [דף מג.] דבעינן דלף הראוי מטעם ביטול כלי מהיכנו, ואף שהרמב"ם כתב דטעם האיסור הוא משום שאין עושין גרף של רעי לכתחילה, כבר ביארו היש"ש והמג"א [ס"ק יב] שדעת הרמב"ם הוא שיש כאן הרכבה של שני טעמים, דבאמת לא היה ראוי לאסור מדין ביטול כלי מהיכנו, שהרי מותר לטלטל את הכלי שיש בו דלף שאינו ראוי ולהוציאו ממקום דיורו של האדם, משום דמאום והו"ל גרף של רעי, אמנם מכיון שאסור לעשות גרף של רעי לכתחילה אסור ליתן כלי תחת הדלף, דבזה מזמין לעצמו את האפשרות לטלטל את הדלף הזה ולהוציאו, דנמצא שהוא גורם לעצמו את הטלטול, דלולי נתינת הכלי לא יכול לטלטל את הדלף שאינו ראוי ליכנם לביתו, וע"י הכלי יטלטלנו, ואם יחליט לשים כלי ולא להוציאו לחוץ שאז אין איסור של עשיית גרף לכתחילה, יהא בזה איסור של ביטול כלי מהיכנו.

והטור חלק על הרמב"ם וסבר דהגמ' היתה יכולה להעמיד שמדובר בדלף שאינו ראוי, אלא דבלא"ה תירצו שפיר [עיין ב"ח].

בסברת ההיתר דאין כאן איסור עשיית גרף של רעי לכתחילה, כתב הטור שהרי המים כבר דולפים לבית ועתידים לגרום למצב שהבית יהא מאום לדרים בו, ופעולתו של האדם המביא כלי לקבל את המים רק מסייעת לו לסלק את הדבר העתיד לגרום מאיסות זו, וכל כה"ג אינו בגדר עושה גרף של רעי לכתחילה.

ביאורים והערות

3. בארחות שבת [פי"ח הערה פה] דן לענין משחק כעין זה ברוב בתי העיר מרוצפים, שאפשר להקל לצורך קטנים ולסמוך על שיטת רש"י ותוס' דס"ל שלא גזרו ברוב בתי העיר מרוצפים, ובפרט שברמב"ם לא נתפרש להדיא דלא ס"ל קולא זו, וסיים דצ"ע.

קנין הלכה

מראי מקומות

<u>להלכה</u>: הביה"ל [ד"ה אסור] הביא את החיי אדם דבמקום צורך גדול אפשר להקל כהטור.❷ ועיין שם [בסוה"ד] שכתב דממנהג העולם שנוטלים ידים שחרית ואח"כ מסלקין הכלי עם המים מוכח לכאורה דס"ל כהטור.

וביאור דבריו הוא שמכיון שהרוח הרעה השורה על הידים הוא בגדר דבר מאום, והאדם עושה מעשה שעל ידו יוכל לטלטלו, שנוטל ידיו ומעביר את הרוח הרעה אל המים, ואח"כ מטלטל את המים האלו שהם מאוסים עליו, וסבר הביה"ל דמים אלו הם מוקצה משום הרוח רעה ששורה עליהם, ולכן לכאורה לפי הרמב"ם אסור להביא את עצמו לידי טלטול המים האלו, שנמצא שעושה גרף של רעי לכתחילה, ולפי הטור מותר מכיון שהדבר המאום כבר נמצא על ידיו.

אך לבסוף הסיק שיותר נראה שהמים האלו אינם בגדר מוקצה בכלל, כיון שמן הדין מותרים הם בשימוש, ולכן לא שייך כלל לאסור מדין עשיית גרף של רעי.

<u>סימן שלט</u>

<u>סעיף א</u>

משנה ביצה דף לו:. גמרא ולא רוכבין עד שמא יחתוך זמורה.

עיין לעיל [סימן שה סי"ח] שאסור להשתמש בצידי הבהמה, אבל צידי צדדים מותר.

והרמ"א הביא שם דאסור לישב ע"ג קרון שבהמה מוליכתו אף שהנכרי מנהיגו דמ"מ משתמש בבהמה, ואין הקרון נחשב לצידי צדדים, דאמנם הוא קשור בצידי הבהמה ולכן חשיב צדדים, אבל כיון שהאדם יושב על גבי הקרון אין זה מוגדר כצידי צדדים, ורק כאשר סומך את עצמו בצד הדבר התלוי מצד הבהמה הו"ל צידי צדדים.

ועיין במג"א [שם ס"ק י] שכתב טעם נוסף לאיסור ישיבה ע"ג הקרון, דכיון שהבהמה מנהיגתו חשיב בכל גווני השתמשות בבהמה.

<u>סעיף ב</u>

משנה ביצה דף לו: גמרא ולא שטין על פני המים שמא יעשה חבית של שייטין. גמרא שבת דף מ: אמר זירא אנא עד דף מא. הא דאית לי גידודי.

חז"ל גזרו שלא ישוט אדם על פני המים דהיינו שלא ישחה במים, וכל שעקר רגליו מן הקרקע הרי זה בכלל איסור זה, וטעם האיסור שמא יתקן חבית של שייטין.

ביאורים והערות

ליקוט תשובות האחרונים

❷ <u>מים המנטפים מהמזגן לבית</u>

מים הדולפים מן המזגן לבית או לבית כנסת וכיוצ"ב, ועתידים לגרום לכך שהרצפה תהיה מלוכלכת מאד באופן שהדבר יהיה מאוס לבני אדם השוהים שם, לכאורה תלוי במחלוקת הרמב"ם והטור, שלפי הרמב"ם אין בזה היתר, דממ"נ אם דעתו לרוקן את הכלי כדי שלא יתלכלך הבית, נמצא שהבאת הכלי חשיבא עשיית גרף של רעי לכתחילה, שאם לא יביא את הכלי לא יטלטל את מי הדליפה, ועכשיו שהוא מקבלם בכלי יוכל לטלטלם, ואם יחליט בדעתו שלא להשתמש בהיתר של גש"ר ולא ירוקן את הכלי, נמצא מבטל כלי מהיכנו.

אמנם לפי הטור אין כאן עשיית גש"ר לכתחילה שהרי המים כבר דולפים לבית, ועתידים לגרום למצב שהבית יהיה מאוס לדרים בו, ופעולתו של האדם המביא את הכלי לקבל את המים רק מסייעת לו לסלק את הדבר העתיד לגרום למאיסות זו, לכן אין זה בגדר עושה גש"ר לכתחילה.

קנין הלכה

מראי מקומות

השו"ע כתב עפ"י הגמ' בשבת שלא גזרו על שחייה בשבת בבריכה שבחצר אם יש לה שפה באופן שהמים אינם עולים ע"ג השפה, מכיון שרק גזרו באופן שדומה קצת לנהר, ולפי זה אין איסור שבות זה קיים כאשר בא לשחות בבריכה שיש לה שפה.

אמנם כל זה מן הדין, אך מחמת המנהג שלא לרחוץ בצונן אין לשחות בבריכה כלל.

<u>סעיף ג</u>

משנה ביצה דף לו: ובגמרא ולא מטפחין וכו' גזירה שמא יתקן כלי שיר. גמרא ביצה דף ל. א"ל רבא בר רב חנין עד ולא אמרינן להו ולא מידי. תום' שם ד"ה תנן.

עיין לעיל [סימן שלח ס"א] שביארנו דנקטינן להלכה דדוקא השמעת קול בדרך שיר נאסרה.

השו"ע כתב כאן "ואפילו להכות באצבע על הקרקע או על הלוח או אחת כנגד אחת", והמקור הוא מדברי הרמב"ם [פכ"ג ה"ה], ויש בו שתי גירסאות ופירושו משתנה לפי הגירסאות:

א] הגירסא שלפנינו היא או אחת כנגד אחת, ולפי זה הוא הדין בפני עצמו, וכוונתו כמו שהביא הב"י שמכין באמה על הגודל בנעימה ועושין בזה תנועות עריבות.

ב] בגירסאות ישנות [דפוס ונציה והביה"ל כתב דזו הגירסא שלפנינו] כתוב להכות על הלוח אחת כנגד אחת, ולפי גירסא זו הכוונה היא שלא לתופף באצבעותיו ע"ג הקיר או הלוח בדרך נעימה ושיר.

והנפק"מ היא בענין הכאת אצבע צרידה, שהתרומת הדשן כתב להתיר על פי דברי הגמ' [יומא דף יט:] שהיו מכין לפני הכהן הגדול באצבע צרידה, ולא משמע שהוא משום דאין שבות במקדש.

והב"י גרס כגירסא הראשונה ולכן תמה על התרוה"ד מדברי הרמב"ם. ועיין בביה"ל [ד"ה או] שכתב דלפי הגירסא השנייה י"ל כהתרוה"ד שאין איסור בדבר.

<u>ריקוד בשבת ויו"ט</u>

במשנה [דף לו:] כתוב שלא מרקדין בשבת, והגמ' [דף ל.] שואלת למה אין מוחין במי שמרקד בשבת, ותירצה דמוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין. ותום' [ד"ה תנן] כתבו דלדידן שאין אנו בקיאים לעשות כלי שיר אין הגזירה קיימת ומותר לרקוד. והרמ"א הביא את דברי הגמ' ותום', וסיים דאפשר שלכן נהגו להקל בהכאת כף על כף וברקידה. וכתב המשנ"ב [ס"ק י] דאף במקום שנהגו לרקוד אין כדאי לסמוך על זה אלא במקום מצוה, או אם לא ישמעו לנו דמוטב שיהיו שוגגין.[4]

המשנ"ב [ס"ק ח] הביא שמותר לרקוד בשמחת תורה משום כבוד התורה, אמנם רק הותר טיפוח וריקוד ולא נגינה בכלי שיר או שימוש בפעמונים וזגים.

<u>מחיאת כפים</u>

השו"ע הביא מדברי הרמב"ם שאין למחוא כפיים דרך שיר, אבל אם עושה כן בשינוי כגון שמכה על גב היד וכדו' הרי

ביאורים והערות

4. בגדר צורת הרקידה האסורה, עיין ברבינו חננאל [ביצה דף לו:] שכתב דענין הריקוד הוא שעוקר רגלו אחת ומניח רגלו אחת, ונראה כונתו שמדובר באופן שמגביה את עצמו מהקרקע ויש פרק זמן ששתי רגליו אינן דורכות עליה, אבל אותם המרקדים דרך הילוך, אף שעושים זאת במחול לא יהיה בזה [לדעת הר"ח] ריקוד, ומזה נובע המנהג בכמה מקומות לעשות ריקוד כזה בחג השבועות או אחר סעודת שבע ברכות, וע"ע בארחות שבת [פכ"א הערה מט].

קנין הלכה

מראי מקומות

זה מותר. ועיין ביה"ל [ד"ה ולספק] שכתב דאין להתיר בשינוי אלא בענין מחיאת כפים אבל לא לענין קשקוש בזוג, או ניגון בכלי נגינה, וכן מותר למחוא כפים אם זה לא בדרך שיר כגון להקיץ את הישנים. [חוץ מדברי הגר"א שהבאנו לעיל בסי' שלח (ביה"ל ד"ה אבל) שהעיקר כהר"ח שגם אינו של שיר אסור].

סעיף ד

משנה ביצה דף לו: ואלו הן משום רשות עד סוף המשנה. גמרא דף לו. וכולהו טעמא מאי גזירה שמא יכתוב.

האיסור לדון בשבת משום גזירה שמא יכתוב כולל כמה עניינים:

א. עצם פסיקת הדין.

ב. סידור טענות של הבעלי דינים לפני בית הדין [משנ"ב ס"ק יא].

ג. קבלת עדות, חוץ ממה שהביא המשנ"ב [ס"ק יד] מרע"א שמותר לקבל עדות מאיש מסוכן וקרוב למות על אשה שמת בעלה, היכא דחיישינן שלא ימצא אח"כ עדות אחרת.

ד. הרמ"א הביא שאסור לחבוש אדם למי שנתחייב עונש כדי שלא יברח, אמנם כתב המשנ"ב [ס"ק יד] שמותר לחבוש אדם הרוצה לברוח ולעגן את אשתו.

ה. המשנ"ב [ס"ק יג] הביא את הירושלמי שגם נכלל באיסור זה "ביצוע" גזר דין כגון מיתת בי"ד, וכן מלקות, והטעם מובא בספר החינוך שרצה הקב"ה לכבד יום זה שכולם ימצאו בו מנוחה, גם החוטאים והחייבים.

ו. המשנ"ב [ס"ק כ] הביא שגם קביעת מקום לחליצה אסור משום דנראה כדן את הדין.

השו"ע גם הביא שאין מקדשין בשבת, וביאר המשנ"ב [ס"ק טו] שגם זה מחמת גזירה שמא יכתוב, ולא מטעם דהוי בקונה קנין בשבת, דהא קידושין לבד בלא חופה לא קנאה עדיין ליורשה ולמציאתה ולמעשה ידיה.

אמנם האיסור לעשות חופה [היינו נישואין] הוא משום דהוי בקונה קנין בשבת, דהרי זוכה בה ליורשה ולמעשה ידיה.

השו"ע מסיים את הסעיף הזה שבדיעבד אם עבר על אחד מהאיסורים האלו מה שעשה עשוי, והמשנ"ב [ס"ק ל] כתב שזה חוץ מהפרשת תרומות ומעשרות דאם הפרישן במזיד אסורים הפירות באכילה בין לו בין לאחרים עד למוצאי שבת.❸

סעיף ה

יסודו של סעיף זה הוא בענין איסור נישואין בשבת. ובירושלמי איתא דאלו הכונסין אלמנות צריכים לכונסן מבעוד יום, ומבואר מזה שיש חילוק בין נישואי בתולה לנישואי אלמנה.

וכתב הבית שמואל [אבן העזר סימן סד ס"ק ו] דהדבר תלוי באיזה מעשה עושה נישואין בבתולה.

א. אם חופתה של בתולה היא בהעמדת כלונסאות בחצר בית הכנסת [כשיטת הגר"א באה"ע סימן נה ס"ק טז], י"ל דבאלמנה אין די בזה אלא בעינן יחוד.

ב. אם נישואי בתולה הם ע"י יחוד בחדר, אף אם אינו יחוד הראוי לביאה, י"ל דבאלמנה בעינן יחוד הראוי לביאה [דהיינו שתהא טהורה ושלא יכנסו ויצאו אנשים באותו חדר].

ביאורים והערות

ליקוט תשובות האחרונים

❸בספר שולחן שלמה [הערה י] הביא שהגרש"ז זצ"ל היה נוהג בכל ערב פסח בסמוך לחשיכה להפריש חלה מן המצות שלו על שלו, ועל כל המצות אשר בעליהם שכחו להפריש מהן חלה, ואמר שבכל שנה מתברר שזה חסד גדול עם כמה אנשים.

קנין הלכה

מראי מקומות

ג. אם לנישואי בתולה בעינן דוקא יחוד גמור הראוי לביאה [כשיטת הרמב"ם], א"כ באלמנה בעינן דוקא ביאה ואסור לבוא עליה ביאה ראשונה בשבת.[5]

<u>להלכה</u>: השו"ע כתב דבעינן דוקא ביאה כדי לעשות נישואין באלמנה, ואזיל בשיטת הרמב"ם דבבתולה בעינן דוקא יחוד הראוי לביאה, וגם פסק כדברי הירושלמי דאלמנה שאני מבתולה.

אמנם באה"ע [סימן סד] כתב דבאלמנה די שיעשו מבעוד יום יחוד הראוי לביאה ואז מותר לבוא עליה בשבת. ומשמע במשנ"ב [ס"ק לב] שלא נקט להחמיר דבעינן באלמנה דוקא ביאה קודם שבת, אלא כהשו"ע [באה"ע] דסגי ביחוד גמור מבעוד יום.

ולענין בתולה כתב המשנ"ב להחמיר לכתחילה כמש"כ בספר דרך החיים לעשות בה יחוד מבעוד יום, ודי ביחוד שאינו ראוי לביאה.

וכתב שם בדרך החיים [והביאו המשנ"ב] דצריך לייחד את החדר לחתן והוי כהכניסו לביתו, והיינו דבא לבאר דהקנין הנעשה ע"י יחוד שאינו גמור אינו מתורת יחוד אלא מטעם הכנסה לביתו.

<u>סעיף ו</u>

בסעיף זה התחדש מדברי המרדכי [פ"ה ביצה] בשם הירושלמי שגם להשיט קיסמין ע"ג המים הוי בכלל הגזירה דאין שטין, אמנם בבריכה שיש לה שפה לא גזרו זאת וכנ"ל [ס"ב].

<u>סעיף ז</u>

גמרא דף קלט: אמרו ליה רבנן לרב אשי עד המשנה.

בגמרא זו מבואר האיסור להפליג בספינה בשבת, ואם קנה מבעוד יום שביתה בספינה התירו [עיין לעיל סימן רמח ס"ג].

המשנ"ב [ס"ק לו] הביא חידוש דין מהחיי אדם [כלל מד ס"כ], שאם צריך להפליג בספינה למצוה עוברת וא"א בענין אחר, או אם יש לו חוב אצל נכרי ואם לא יעבור בספינה יפסיד, אם ברי היזיקא אפשר שיש לסמוך ולהתיר.

<u>סימן שמ</u>

<u>סעיף א</u>

משנה דף צד: עד גמרא לא ילבש גבר שמלת אשה. תוס' ד"ה אבל.

הפוסקים האריכו לדון בביאור דברי השו"ע שכתב שהנוטל שערו חייב על שתי שערות, שהרי השו"ע פסק לעיל [סימן שטז ס"ח וסימן שלד סכ"ז] כדעת הפוסקים שם"ל דמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה.

וכתב הגר"א שהשו"ע סתם כאן כדעת הרמב"ם [פ"ט ה"ח] דמשאצל"ג חייב. ועיין ביה"ל [ד"ה וחייב] שכתב ליישב כהראשונים

ביאורים והערות

5. כל הכתוב לעיל הוא לפי הירושלמי, ולפי ההבנה בירושלמי יש חילוק בין בתולה לאלמנה, אמנם הב"ש [הנ"ל] כתב שיתכן שהרמב"ם פסק דלא כהירושלמי, ולכן לא חילק בין בתולה לאלמנה. והגר"א [אה"ע שם ס"ק יא] כתב דגם הירושלמי לא התכון כלל לומר דיש חילוק באופן הנישואין בין בתולה לאלמנה, ומה שנקט הירושלמי דבריו דוקא באלמנה הוא משום דס"ל דאסור לבוא על בתולה בשבת משום שעושה חבורה.

קנין הלכה

מראי מקומות

[הר"ן והריב"ש] הסוברים דהגוזז את השער על מנת לייפות את העור הרי זו מלאכה הצריכה לגופה.[6]
ולענין אשה שחל זמן טבילתה בשבת ושכחה ליטול צפרניה מבעוד יום, כתב המג"א [ס"ק א] שתאמר לנכריה ליטול הצפרניים ביד שיהא שבות דשבות, ואם א"א ביד יעשה בכלי דפטור לפי הסוברים דמשאצל"ג פטור. [ולא התיר לכתחילה בכלי כדי לחוש לשיטת הרמב"ם דמחייב במשאצל"ג].
וכתב הביה"ל דאף לפי הר"ן והריב"ש שנקטו שהגוזז ליפוי העור חייב, כאן פטור מכיון שגזיזת צפרניים לטבילה אין הכוונה בה להתנאות, והוי משאצל"ג לכל הדיעות.❹

<u>סעיף ב</u>

משנה עירובין דף קג. עד גמרא הא בלחה הא ביבשה.

<u>תלישת ציצין של עור</u>

רש"י [ד"ה אם בכלי] מסביר שטעם האיסור הוא משום דהוי תולדה דגוזז.
בגמרא מובא היתר בקצוות עור שפירשו רובם אם פירשו כלפי מעלה שמותר לתולשן, מ"מ למעשה אין להקל כיון שנחלקו רש"י ור"ת מה נקרא כלפי מעלה. ועיין ביה"ל [ד"ה יבלת] שהוסיף דקצוות עור אשר דרך בני אדם להסירם ביד כגון בשפתיים אין בהם היתר אף שפירשו רובם, כיון שכל ההיתר הנאמר בגמ' הוא דוקא כשעושה זאת בשינוי, והכא גם תלישה ביד אין שינוי.
ולכן ציצין שע"ג השפתיים יש לחוש בהם לאיסור תורה אף כשאינו חותכן בכלי רק בידיו או בשיניו.

<u>סעיף ג</u>

גמרא דף עה: ת"ר כתב אות גדולה עד וזה חומר במוחק מבכותב.
רא"ש סימן ט.

ביאורים והערות

6. מלשון הר"ן והריב"ש משמע שהם החשיבו נוטל שערו כדי ליפות את הגוף כמלאכה הצריכה לגופה משני טעמים שונים: הריב"ש [סימן שצד] אזל בשיטת תוס' [הנ"ל] דענין משאצל"ג תלוי בתכלית שלמענה נעשו המלאכות במשכן, ולכן כתב דמצינו במשכן גזיזה ליפוי העור בגזיזת עורות התחשים. ואילו הר"ן אזל בשיטת הרמב"ן [מלחמות דף קו.] שלא תלוי במה שהיו עושין במשכן, אלא מלאכה הצריכה לגופה היינו שנהנה מגוף המלאכה ואינו נהנה הנאה צדדית.
וכתב הרמב"ן דבמלאכת גזיזה כיון שענין הגזיזה הוא הפרדת שיער מן העור לכן גם השיער וגם העור נחשבים מגוף המלאכה, ובין אם צריך את השיער ובין אם צריך שהעור יהא נאה ללא שיער, הרי זו מלאכה הצריכה לגופה.

ליקוט תשובות האחרונים

❹ **<u>הגדרת מלאכת גוזז</u>**

בספר ארחות שבת [פי"ז הערה ג] כתב שעיקרה של מלאכת גוזז הוא בגזיזת דברים שהם בגדר מותרות הגוף, ולא בגזיזת דברים שהם עצם הגוף, ולכן יש איסור גזיזה בשיער ובצפרניים וביבלת ובקצוות העור.

<u>גוזז בדבר מבושל</u>

האחרונים נחלקו בהסרת נוצות מהעור של עוף מבושל, דעת הזית רענן [הובא במנחת שבת סימן פ, מנחה חדשה סל"א וכן בקצות השלחן סימן קמג בדי השלחן ס"ק א ד"ה והנה] לאסור בזה, אבל דעת מהרי"ל דיסקין [הובא בארחות שבת פי"ז הערה יב] היתה להתיר בזה בפשיטות משום דלא שייך איסור גוזז בבשר מבושל.

קנין הלכה

מראי מקומות

מקור הדין שבסעיף זה הוא בתוספתא המובאת ברא"ש [סימן ט] וברמב"ם [פי"א הי"ט].

ויש כאן חידוש דמלאכת מוחק לא נאמרה רק במחיקת אותיות אלא גם במחיקת טשטוש דיו. וביאר הרא"ש הטעם משום שגם במוחק אותיות שנכתבו בטעות אין חשיבות לאותיות אלו, ועיקר חיובו משום מחשבת הכתיבה, וא"כ ה"ה במוחק טשטוש דיו ע"מ לכתוב ב' אותיות.[7]

ועיין בביה"ל שהביא מהפמ"ג דכשם שמבואר בגמ' [דף קד:] שבכותב אות אחת להשלים את הספר חייב, ה"נ במוחק אות אחת ע"מ לכתוב במקומה אות אחרת ולהשלים בזה את הספר חייב.

לפי"ז כתב דאם נמחק טשטוש דיו על אות הנמצאת בספר שלם, וצריך למוחקה ע"מ לכתוב את האות מחדש, חייב על מחיקת הטשטוש אף שכוונתו רק לכתוב אות אחת, ומה שהצריכו שיהא ע"מ לכתוב ב' אותיות. היינו כשנפל הטשטוש על מקום שעדיין לא כתובות בו אותיות.

<u>הסרת שעוה שנטפה</u>

יסוד הדין בשעוה שנטפה על גבי דף שכתובות עליו אותיות הוא בתוספתא המובאת ברא"ש [פ"ז ס"י], וז"ל נפלה דיו ע"ג ספר ומחקו, שעוה ע"ג פנקס ומחקה, אם יש במקומו לכתוב ב' אותיות חייב.

בענין שעוה שנטפה על גבי קלף הביא הביה"ל [ד"ה שעל] שנחלקו בזה האחרונים:

א] דעת הב"ח, המג"א, הט"ז, הא"ר ועוד אחרונים, שאסור להסירה כמו"ש בתוספתא שהרי הוא מוחק את השעוה מהקלף ע"מ לגלות את האות שתחתיה, וזה כמו שהבאנו בטשטוש דיו.

ב] דעת השבות יעקב דדוקא שעוה שע"ג פנקס אסור כיון שהפנקס עצמו טוח בשעוה, והשעוה שנפלה עליו נתאחדה עמו, וה"ה ככתם דיו ע"ג הספר, וכאשר מסיר את השעוה הרי הוא מוחק ע"מ שיתאפשר לו לכתוב על הפנקס, אבל בשעוה ע"ג קלף אין היא מודבקת כ"כ ואין הכתב שמתחת השעוה נחשב כמכוסה בכתם דיו אלא כמונח בקופסא.

ג] רעק"א [גליון שו"ע סימן לב] הסכים להשבו"י בנקודה זו, אך כתב דיש בהסרת השעוה איסור מתקן מנא, וע"ע בביה"ל מה שהביא מהפמ"ג בזה.

<u>להלכה</u>: הביה"ל החמיר כדעת הב"ח משום דהרבה אחרונים העתיקוהו. בענין טיפת דיו שנפלה ע"ג אות, כתב הביה"ל דכו"ע מודו דאסור להסירה בשבת ע"מ שתתגלה האות, אך לדעת הב"ח ועו"ש והטור חיובו מטעם מוחק [ואף שהאות פסולה לספר תורה כיון דהיא בגדר חק תוכות, מ"מ לענין שבת מחייב הר"ן וש"פ בחק תוכות]. ולדעת השבות יעקב חיובו מטעם מלאכת כותב, דה"ז כמגרר דיו מכתב עד שנשארה בו צורת האות.

ביאורים והערות

7. ועיין ביה"ל [ד"ה המוחק] שכתב בשם הפמ"ג דהמוחק ב' אותיות באופן שהמחיקה עצמה יש בה תיקון, כגון המוחק חוב שנכתב בפנקסו ונפרע, חייב אף שאין זו מחיקה ע"מ לכתוב. ולפי"ז מתבאר דתרי גווני איתנהו במלאכת מחיקה:

א] המוחק באופן שאין תיקון בעצם המחיקה, חייב רק אם עושה זאת ע"מ לכתוב במקומו ב' אותיות, וחיוב זה נאמר אף במוחק טשטוש דיו.

ב] המוחק באופן שיש תיקון בעצם המחיקה חייב אף כשאינו מוחק ע"מ לכתוב, ומסתבר שחיוב זה נאמר רק במוחק אותיות ולא במוחק טשטוש דיו, שהרי אין כאן מחשבת כתיבה.

קנין הלכה

מראי מקומות

<u>עוגה שכתובה עליה אותיות</u>

הפוסקים דנו בעוגה שכתובה עליה אותיות אם מותר לחותכה ולאוכלה, או שיש בזה איסור מחיקה בשעה שמקלקל את האותיות, וכפי שהביא הרמ"א בשם מהר"ם מרוטנבורג. ובאחרונים מצאנו בזה כמה סברות.

א] המשנ"ב [ס"ק טו] הביא מג"א בשם מהר"ש הלוי שאם האותיות חקוקות או בולטות בעוגה עצמה ולא עשויות מכתב אחר, אין ע"ז שם כתיבה או מחיקה ומותר לשוברה, מכיון שאין שם כתב על האותיות האלו אלא זוהי צורת העוגה עצמה.[8]

ב] עוד הביא המשנ"ב בשם האגודה שאם הכתב שעל גבי העוגה אינו כתב גמור רק דבר שמעורב במים או במי פירות, אין להחמיר בזה משום דהוי כתב שאינו מתקיים שזה לא כתב גמור מן התורה.

אמנם החזון איש [סימן סא ס"ק א] תמה ע"ז דסו"ס יש לאסור גם פ"ר באיסור דרבנן.

ג] הדגול מרבבה כתב שיש להבחין בין מקרה שמקלקל את האותיות ע"י חיתוך בסכין או שוברן בידיו, לבין מקרה שמקלקל אותן בדרך אכילתו, דבאופן שמקלקל אותן בדרך אכילה הוי כלאחר יד, ויש להתיר בפ"ר במקלקל וכלאחר יד. והביא הדגמ"ר שהמג"א בעצמו היקל לעיל [סימן שיד ס"ק ה] בפ"ר דלא ניחא ליה במקלקל וכלאחר יד.❺

ועיין משנ"ב [ס"ק יז] שכתב דאפשר לסמוך על הדגמ"ר כשאינו שובר בידו רק בפיו.

<u>ספר שכתובות בו אותיות על חודי הדפים</u>

הפוסקים דנו בספר שכתובות בו אותיות על חודי הדפים באופן שכאשר פותחים את הספר מתפרקות האותיות ואינן נראות, וכאשר סוגרים את הספר חוזרות האותיות ונראות, ודנו אם יש בסגירת הספר איסור מחיקה.

המג"א [ס"ק ו] הביא את תשובת הרמ"א שהיקל בזה, ואת הלבוש שאסר וכתב שהוא קרוב לחיוב חטאת, ודעת המג"א להחמיר כהלבוש, אבל הט"ז היקל בזה.

המשנ"ב [ס"ק יז] כתב דטעם המתירים הוא משום שהספר עומד להפתח ולהסגר, והוי כדלת הנסגרת ונפתחת תמיד שאין בה איסור בנין וסתירה.

אמנם עיין בנשמת אדם [כלל לז] שכתב דאין זו עיקר סברת הרמ"א, וגם כתב שאין בזה סברא כ"כ. גם החזו"א [סימן סא] תמה על סברא זו. וכתב דראוי להחמיר בזה.[9]

ביאורים והערות

8. בסברת הר"ש הלוי שאם האותיות חקוקות בעוגה אין איסור לשבור את העוגה, עיין מג"א שהניח דבריו בצ"ע. והנה איתא בגמ' [פסחים דף לז:] דאפשר לקיים מצות אכילת מצה בסריקין המצויירים, והיינו שהיו עושין צורות בעיסה של המצה בידיים או בדפוס, ומבואר שאין בזה איסור מחיקה. והדג"מ הביא גמ' זו ולמד שההיתר הוא פ"ר דלא ניחא ליה באיסור דרבנן, שהרי זה נעשה שלא על מנת לכתוב, ובדרך קלקול וכלאח"י.

ליקוט תשובות האחרונים

❺ **<u>כתב שעל גבי עוגה</u>**

החזון איש [סימן סא ס"ק א] כתב דאין מקום לחלק בין כותב על העוגה לבין מי שעושה את הצורה מהעוגה עצמה, ולגבי הגמ' בפסחים [דף לז:] שהבאנו בהערה 8] כתב דההיתר הוא משום דהוי פ"ר בתרי דרבנן, ואח"כ כתב דיותר נראה דצורה על הפת לא חייל עליה שם צורה אלא זוהי תמונת הפת.

ובספר ארחות שבת [פט"ו הערה לו] הביא מהגרח"ק שליט"א ומהגרנ"ק שליט"א שהחזו"א כתב סברא זו רק בצורת על הפת, אך אותיות חקוקות בפת אסורות לשוברן. ועיין ביאורים ומוספים 32.

9. החזון איש [סימן סא סוסק"א] תמה על הדמיון לדלת, דבמלאכת בונה הקביעות של האבנים הנכונות הוא עצם הבנין, ולכן אין בדלת איסור בונה וסותר, אבל בכותב דבר שלא לקביעות זמן ואח"כ מתקנו יש בזה איסור, וא"כ מנ"ל שבעשוי לפתוח ולסגור אין זו כתיבה.

קנין הלכה

מראי מקומות

ובתשובת הרמ"א ובט"ז מבואר דעיקר הסברא היא שהקירוב או הריחוק אינם נחשבים מעשה כתיבה או מחיקה, והחזו"א כתב שזה פ"ר בתרי דרבנן, שהרי המשתמש בספר אינו מתכוין למחוק, וגם הוי מקלקל כיון שאינו בגדר מוחק ע"מ לכתוב.

<u>להלכה</u>: המשנ"ב כתב בשם הפוסקים דהמנהג להקל בזה, אך אם יש לו ספר אחר טוב יותר שלא להשתמש בספר זה, והחזו"א כתב דראוי לחוש ולהחמיר.❻

<u>סעיף ד</u>

הכותב כתב שאינו מתקיים אינו אסור מהתורה אלא מדרבנן, ולכן אם כותב בדיו הנמחק לאחר זמן קצר הרי זה אסור מדרבנן.[10]

השעה"צ [ס"ק כח] הביא לענין כתיבה במים ע"ג שולחן וכיוצ"ב דבתפארת ישראל אסר זה, ותמה השעה"צ שלא ידעתי מנין לו, דברש"י ור"ן משמע שאין בזה איסור.

המשנ"ב [ס"ק כב] הביא עיקרי דיני כותב ומוחק, והביא בשם המג"א שלמד מהגמ' גיטין [דף כ] שאסור לחבר אותיות של כסף לפרוכת דהוא כעין כותב.❼

ביאורים והערות

ליקוט תשובות האחרונים

❻ <u>זהירות בקריעת אריזות אוכלין</u>

הקורע אריזת אוכל כדי להוציא את האוכל שבתוכה יזהר שלא לחתוך את האותיות משום מוחק.

ובענין הקריעה בין שתי אותיות של מילה אחת, עיין שמירת שבת כהלכתה [פ"ט הערה נא] שלכאורה יש להביא ראיה לאיסור מהא דחותך בין אותיות של השם יתברך דבכה"ג חייב, אולם הביא מהגרש"ז זצ"ל דאין לחוש, דדוקא לגבי מחיקת השם ית' מצאנו בכה"ג כיון שצירוף האותיות הוא גורם לשמו יתברך, ואם יפריד בין הדבקים הרי הוא ביטל את הצירוף, משא"כ בנד"ד אין לחוש במה שמפריד בין האותיות כי כל אות עומדת בנפרד.

והעיר בשש"כ ממש"כ המשנ"ב [ס"ק כב, ח] דאסור לחבר אותיות, ומ"ש כתיבה ממחיקה. ותירץ הגרש"ז זצ"ל דשאני התם דחשיב כמחבר אות לקלף, שהרי מחבר או מפריד אותיות מן הפרוכת שהוא כעין קלף, אבל להפריד אותיות זו מזו מנלן דאסור.

ובתשובות אגרות משה [או"ח סימן קלה] מבואר דס"ל דגם חיבור שתי ספרות להיחשב מספר גדול הוי מלאכת כותב [אם יהיו נתונות במסגרת], ולכאורה לדבריו ה"ה דאסור לחתוך אריזת אוכלין גם בין האותיות.

10. הביה"ל [ד"ה במשקין] הביא את הרשב"א [דף קטו:] דאין צריך דוקא כתב העומד לעולם כמו דיו, אלא די בכתב כזה המתקיים זמן אחד כספרי הזכרונות [נראה כוונתו לפנקס שהחנוני כותב בו את הקפותיו], דזה כבר חשיב מלאכת מחשבת לענין שבת.

השעה"צ [סימן שג ס"ק סח] הביא את דברי המשנ"ב [דף קב:] שכל העושה מלאכה ומלאכתו מתקיימת בשבת חייב, וכתב דלכאורה משמע דדי בזה שהמלאכה מתקיימת בשבת. והביא דלכאורה כן משמע ברמב"ם [פ"ט הי"ג] שכתב לענין מלאכת צובע, שצבע שאינו מתקיים כלל כגון שהעביר סרק ע"ג ברזל וצבעו פטור, שהרי אתה מעבירו לשעתו ואינו צובע כלום, וכל שאין מלאכתו מתקיימת בשבת פטור. ומהרשב"א שהביה"ל הזכיר מבואר דלא למד כן בדברי הרמב"ם.

אמנם השעה"צ הביא שרש"י [דף קב:] כתב דתיבת בשבת קאי על עשיית המלאכה, ולא שהדבר תלוי אם מתקיימת בשבת.

❼ <u>גדר מלאכת כתיבה</u>

בשמירת שבת כהלכתה [פ"ט הערה נא] הביא מהגרש"ז זצ"ל שכתב על דין זה של המג"א דאף שהאות כבר קיימת, מ"מ חיבורה אל הבגד הוא ג"כ כתיבה, דענין הכתיבה הוא הבאת האות אל הנייר בו היא כתובה.

<u>כתיבה ע"ג מחשב</u>

כתב בשו"ת שבט הלוי [ח"ו סימן לז] שכתיבה במחשב הוי כתב גמור, ולכן אסור אף בחול המועד לכתוב במחשב. עוד כתב שזה נחשב כתב המתקיים אף שדרך בני אדם למוחקו.

קנין הלכה

מראי מקומות

סעיף ה

משנה דף קג. עד גמרא כולה ר' יוסי היא.

במשנה נחלקו ת"ק ור' יוסי האם החיוב על ב' אותיות הוא משום כותב או משום רושם, ונפק"מ אם כתבן בשמאל דלר' יוסי שהחיוב משום רושם יש חיוב גם בשמאל, דדרך בני אדם לעשות רשימות בעלמא גם בשמאל, משא"כ לת"ק.
ורוב הראשונים פסקו כת"ק דחיוב ב' אותיות הוא משום כותב, והכותב בשמאל פטור, רק הדרכי משה כתב בשם האור זרוע דיש לחשוש לדברי ר' יוסי, ולדבריו העושה רשימה בעלמא יש בו חשש חיוב דאורייתא.
מקור הדין המובא בסעיף זה הוא מהטור, ועיין ביה"ל [ד"ה מותר] שכתב שהטור פסק שאין הלכה כר' יוסי, ולכן היקל בעשיית רישום בעלמא אם מצטרף לזה גם שאינו מתקיים. וכתב הביה"ל בשם הכנסת הגדולה דראוי לירא שמים להחמיר בזה, וכן כתוב בברכי יוסף.
הביה"ל [ד"ה כמו] כתב מהלך אחר בביאור דברי השו"ע, די"ל דאף ברושם צורת אות שרי, דסובר השו"ע כגירסא בתוספתא שהרושם על העור כתבנית כתב פטור, ורק במקרע בעור חייב, ולכן כשהוא רישום שאינו מתקיים שרי. [ולא פירש הביה"ל מהו רושם כתבנית כתב].

סעיף ו

גמרא דף עה. אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב המותח חוט של תפירה בשבת חייב חטאת.

בביאור דין מותח חוט תפירה מצינו ב' שיטות:
א] רש"י והטור מפרשים שהכונה לתפר שנפרם ונתרחקו חלקי הבגד זה מזה מעט והתפירות עדיין מחברות אותם, וע"י מתיחת קצה החוט חוזרים חלקי הבגד ומתקרבים והתפר נתקן.
ב] הב"י ביאר בדעת הרמב"ם שמדובר על הכנה לתפירה, שמותח את החוט כדי שלא יהיה מכווץ ויהא ראוי לתפירה, דכיון שהוא מדרכי התפירה חייב.
ועיין בנשמת אדם [כלל כח] שתמה על ביאור זה, שלא יתכן שהתוכף ב' תכיפות פטור אם לא קשר, ואין לומר דחייב משום דהוי מצרכי התפירה, ורק במותח חוט התפירה יהיה חייב, ולכן כתב דכונת הרמב"ם כרש"י, ולמד זאת גם מדברי

ביאורים והערות

ובספר שולחן שלמה [אות י, יא] ובנשמת אברהם [ס"ק א] כתבו בשם הגרש"ז זצ"ל שזה לא נחשב כתב מן התורה, משום שאין זה אלא ירי של אלקטרונים ע"ג החומר המשוח ע"ג המסך מבפנים. [ומהאי טעמא סבר הגרש"ז זצ"ל שמותר למחוק שם קודש המופיע ע"ג מסך של מחשב]. ועיין ביאורים ומוספים 58.

צילום תמונה ע"ג מחשב

לענין מצלמה המצלמת תמונתו של אדם ומקרינה אותו ע"ג מסך של מחשב, עיין בארחות שבת [פט"ו הערה נה] שהביא בזה דעת הגריש"א זצ"ל דהוי כציור ממש, רק נקט דלא חשיבא מלאכת כתיבה דאורייתא משום דאין דרך כתיבה באופן זה של עמידה ליד מצלמה, וכן דעת הגרנ"ק שליט"א דהוי ציור אך לא הוי מדאורייתא משום שאינו מתקיים, דהא אין רגילות לקיים את הכתב הזה לזמן ממושך.
ולפי מה שהבאנו מהגרש"ז זצ"ל אין כאן ציור גמור כיון שנעשה רק על ידי ירי של אלקטרוניים. ועיין בשו"ת בצל החכמה [ח"ו סימן ס"ה] ובשו"ת תשובות והנהגות [ח"ג סימן קפט] שנקטו שאין זה בגדר ציור בכלל, דכיון שאין שום קיום לתמונה זו שע"ג המסך, הוי כצורת אדם המשתקפת במראה. ועיין ביאורים ומוספים 58.

קנין הלכה

מראי מקומות

הרמב"ם.❽ [11]

סעיף ז

סעיף זה עוסק בדין תפירה שאינה של קיימא, והיינו שנחלקו הראשונים אם הקולא שנאמרה במלאכת קושר, דקשירה שאינה של קיימא אינה אסורה מן התורה, נאמרת גם במלאכת תופר, או שמלאכת תופר אף בתפירה שאינה של קיימא חייב.[12]

ובמרדכי הובאו בדין זה ב' נידונים:

א] בפרק כלל גדול [סימן שסח] הביא דשרוולים אשר הידוקם נעשה ע"י חוט שעובר בתוך הבד, וכאשר לובשים את הבגד מותחים את החוט והשרוול מתהדק, וכאשר פושטים את הבגד מרחיבים את השרוול, יש בזה איסור תפירה אף שהוא לזמן, אא"כ הנקבים בהם נכנם החוט רחבים קצת ומתוקנים בתפירה סביבות הנקב, דאז ניכר שהחוט העובר בהם אינו כתופרם אלא הוי כעין שימוש בכפתורים, וכן כתב הטור בשם רבינו פרץ לאסור בזה.

ב] ואילו בהגהות מרדכי [פרק כלל גדול סימן תסא] מובא בשם הראבי"ה להתיר בזה כיון שהוא תפירה שאינה של קיימא, והביא זאת הדרכי משה [ס"ק ב].

וכתב הד"מ שנהגו להקל בזה וציין לסימן שיז שפסק כן, במחלוקת לגבי הפרדת זוג מנעלים התפורים זה בזה שאין להפרידם לפני עם הארץ, ומשמע שמן הדין ה"ז מותר.

השו"ע העתיק כאן רק את דעת האוסרים, והרמ"א לא השיגו, ונמצא שלדעת השו"ע תפירה שאינה של קיימא אסורה❾, ובדעת

ביאורים והערות

11. המשנ"ב [ס"ק כז] הביא את דברי הקרבן נתנאל [פ"ז ס"ק נ] דאסור לתחוב מחט בבגד בשתי תכיפות כדי לחבר אליו חתיכת בד, והיינו דכאשר תוחב את המחט פעם אחת בשתי היריעות הרי זו תכיפה אחת, וכאשר חוזר ותוחב את המחט בשתי היריעות לצד השני הרי זו תפירה שנייה, ורעק"א [גליון השו"ע] הביא את דבריו.

והחזו"א [מכתב הנדפס באו"ח סימן קנו בהוספה לסימן שמ] כתב שהדבר מותר, מכיון שחזותא של המחט מוכיחה עליה שאין זו תפירה אלא כסגירה בקרסים או בכפתורים, וכתב דכן עמא דבר ואין להחמיר בזה כלל וכלל.

ליקוט תשובות האחרונים

❽ <u>חיזוק כפתור שהתרופף</u>

כתב בארחות שבת [פי"א ס"ג] שכפתור שנתרופפה תפירתו ועדיין הוא תלוי בבגד אסור למתוח את התפירה ע"מ להדק את הכפתור, מכיון שזה נכלל בדין מותח חוט התפירה.

12. אין הכוונה כאן לתפירה שאינה מחזיקה מעמד אלא לזמן קצר וסופה להפרד מאליה, דזה הוי דין כללי בכל המלאכות דמלאכה שאינה מתקיימת פטור עליה, [ועיין לעיל (ס"ד) מה שהבאנו בדין זה של מלאכה שאינה מתקיימת], אלא הכוונה היא לתפירה שמצד עצמה יכולה להחזיק זמן רב אלא שדעת האדם לקורעה אחר זמן מסויים דבזה מצינו קולא במלאכת קושר, ונחלקו הראשונים אם קולא זו נאמרת גם במלאכת תופר.

❾ <u>תפירה שאינה של קיימא</u>

בביאור דעת הרמ"א בנידון זה של תפירה שאינה של קיימא נאמרו כמה מהלכים:

א] החזון איש [הוספות לאו"ח בהוספה לסימן שמ] כתב דמכיון שהרמ"א לא השיג על דברי השו"ע לכן קיי"ל כהאוסרים. [החזו"א לא התייחס למה שכתב הרמ"א לעיל בסימן שיז].

ב] התהלה לדוד כתב שאפשר שדעת הרמ"א לחלק בזה בין תפירה לבין קריעת, התפירה דהיינו שהחמיר בתפירה, שאינה של קיימא, והיקל בקריעת התפירה שאינה של קיימא כיון שהיא לא על מנת לתפור, וכן דעת הגרי"ש זצ"ל [ארחות שבת פי"א הערה מג].

ג] הגרש"ז זצ"ל [הובא בתיקונים ומילואים לשש"כ לפרק טו הערה רכד] נקט שדעת הרמ"א להקל בתפירה לזמן, ומה שלא השיג על

קנין הלכה

מראי מקומות

הרמ"א יש לכאורה סתירה, שבסימן שיז נקט בעיקר להקל וכאן לא השיג כלום על דברי השו"ע. ❿

סעיף ח

גמרא דף מח. רב חסדא שרא לאהדורי עד וא"צ לומר ביו"ט.

בטעם האיסור ליתן מוכין חדשים נחלקו הראשונים:
א] רש"י [ד"ה בחדתי] כתב דהוא משום דהשתא קא עביד להו מנא, והיינו שיש בזה מלאכת מכה בפטיש, וכ"כ הר"ן, הריטב"א, האו"ז והמאירי.
ב] הרמב"ם [פכ"ב הכ"ג] כתב שזהו איסור דרבנן מחמת גזירה שמא יתפור.
עיין לעיל [סימן שיז ס"ג] דאמרו שגם במוכין שכבר היו בכר הזה יש איסור אם החזרתם כרוכה בטורח [כמו"ש תום' דף מח. ד"ה הא לענין חוטי], דכיון שהוא טורח ה"ז כאילו נותן אותם מחדש.
עוד נתבאר בתום' תנאי נוסף, שלא תהא הרגילות לעשות איזו מלאכה אחרי ההחזרה, שאל"כ יש גזירה שמא יעשה אותה מלאכה.

סעיף ט

גמרא דף עג: אמר רבא האי מאן עד אין עימור אלא בגידולי קרקע.

ענין מלאכת מעמר הוא איסוף התבואה וקשירתם בעומרים, ונכלל במלאכה זו כל איסוף של פירות לערימה או לתוך כלי.

ביאורים והערות

ליקוט תשובות האחרונים

השו"ע בסימן שמ, הוא משום דסמך על מה שכתב בסימן שיז, וכמו שהד"מ ציין לסימן שיז וכתב שנהגו להקל. ועיין ביאורים ומוספים 67.

❿ **<u>שימוש באספלנית [פלסטר]</u>**
עיין בספר ארחות שבת [פי"א סל"ה] שכתב בשם הגריש"א זצ"ל לענין הסרת הנייר הדבוק בקצה האספלנית, דיש מקום לחוש משום תולדה דקורע דאסור להפריד ניירות דבוקים, ויש אוסרים מטעם זה, אבל הביא בשם הגרנ"ק שליט"א להקל.
ועיקר טעם המתירים הוא משום שנקטו שהדבקת הנייר לאספלנית אין לה שם הדבקה בכלל, כיון שאין הכוונה לאחד ולחבר את הנייר עם האספלנית, רק מניחים אותו על מנת לשמור על הדבק.
<u>פתיחת וסגירת טיטולים</u>
לענין טיטולים אשר נדבקים על ידי סרטי הדבקה הביא הארחות שבת [שם סל"ו] שיש בזה ג' נידונים:
א] מצד פתיחת המדבקות המקופלות, הדבר תלוי בניידון שהבאנו לעיל אם בהפרדת נייר שע"ג האספלנית יש חשש קורע.
ב] מצד פתיחת סרט הדבקה על הטיפול הביא בשם הגריש"א זצ"ל לאסור מדין תפירה לזמן, אבל יש שהורו [הגרש"ז זצ"ל והגר"ש וואזנר זצ"ל ולהבל"ח הגרנ"ק שליט"א] שאין זה בגדר תפירה, כיון שהדבקה זו נעשתה ע"מ שיוכלו לפותחה ולסוגרה שנית והוי כמו כפתור.
ג] בזמן הסרת הטיטול מהתינוק יש להזהר שלא לקפלו ולהדביקו, משום שהדבקה זו נשארת לעולם והוי בגדר תפירה גמורה. ועיין ביאורים ומוספים 67 ד"ה וסגירת טיטול.

קנין הלכה

מראי מקומות

קי״ל כאביי דאין מלאכת מעמר אסורה מהתורה אלא בגידולי קרקע, אמנם חכמים גזרו איסור מעמר אף שלא בגידולי קרקע.❶❶

והזהירו הפוסקים למי שיש לו עצי פרי או שהוא שומר פרדסים, שלא יאספו בשבת פירות שנשרו מהאילן לתוך כלי משום איסור תורה של מלאכת מעמר, [ואפילו נשרו מן האילן מערב שבת ואינם מוקצה, וגם כשאינם טבל, כגון שהאילן הפקר], מ״מ יזהר שלא לאוספם בשבת.

האגלי טל [ס״ו] הביא בשם האור זרוע שאסור מדרבנן לאסוף ביצים מן הלול לתוך כלי או תבנית משום דהוי מעמר, ומיקרי מקום גידולו, והא דאינו חייב מן התורה הוא משום דאין זה גידולי קרקע.

סעיף י

מקור הדין הוא ברמב״ם פ״ח ה״ו, שהמקבץ תאנים יבשות ועושה אותן עיגולי דבילה, או שחורז תאנים על חוט כדרך שרגילים לקבצן, חייב משום תולדה דמעמר.[13]

סעיף יא

עיין לעיל [סוס״י שיט] שנתברר דין בורר בחיבוץ שומשומין ודבש.

סעיף יב

גמרא זבחים דף צד: זרק זרע פשתן למים עד התם קעביד לישה.

סעיף זה עוסק במלאכת לישה, ומתחדש בו דמשכח״ל לישה גמורה בלי שום גיבול ועירוב, אלא ע״י עצם נתינת זרע הפשתן במים, משום שטבע הזרעים האלו להתדבק מאליו אף ללא מעשה גיבול.

ביאורים והערות

ליקוט תשובות האחרונים

❶❶ **שיעור חיוב מעמר**

כתב הרמב״ם [פ״ח ה״ה] שהמעמר פירות לאכילה שיעורו לחיוב חטאת כגרוגרת. אמנם כתב האג״ט [ס״ה] דגם חצי שיעור אסור בזה. ולענין סך הפירות שיאסוף ויתחייב משום מעמר, כתבו האג״ט [ס״ג] והשביתת שבת [ס״א] וכן הערוך השלחן [ס״ב] דבשני פירות כבר מיקרי מעמר.

כתב בקצות השלחן [סימן קמו ס״ק מט ד״ה אבל] שאין מלאכת מעמר אלא כאשר קושר את הפירות ומדביק אותם, או כאשר נותנם בכלי או בסל, אך כאשר אוספם בידו אין בזה שם עימור, אבל האגלי טל [סק״ד אות ט,י] לא נקט כן. ועיין ביאורים ומוספים 78, 73.

13. המשנ״ב [ס״ק לח] הביא בשם מעשה רוקח [פ״ח ה״ו] והנשמ״א שעשיית עיגולי דבילה יש בה חיוב אף כשעושה זאת בבית, אף שאין זה מקום גידולן של התאנים. וכתב המעשה רוקח הטעם, דסוג העימור הזה של עשיית עיגולי דבילה דרכו להיעשות בין בבית בין בשדה, משא״כ סתם עימור של תבואה וכיוצ״ב אין דרכו להיעשות אלא בשדה. ולפי״ז מסתבר דהמעמר תבואה שלא במקום גידולה לא יתחייב אפילו קשרה לעומרים, וכן העושה אגודות ירק לא יתחייב בבית אלא במקום גידול הירק, אף שהוא קושר את האגודות, כיון שדרך העימור הזה להיעשות בשדה או בגינה.

אך הנשמת אדם [כלל יג ס״א] כתב סברא אחרת וחילק בין העמדת ערימה בלי קשירה, שבזה אין חיוב אלא במקום גידולו, לבין עימור ע״י הדבקה או קשירה, שבזה ס״ל דחייב לשיטת הרמב״ם אף שלא במקום גידולו, ולכן לפי הנשמ״א הקושר אגודות של ירק יתחייב אף בבית, ודלא כהמשנ״ב בשם המעשה רוקח.

קנין הלכה

מראי מקומות

סעיף יג

משנה ביצה דף לב: ובגמרא מ"ט משום דמתקן מנא.

מלשון הרמב"ם [פכ"ג ה"ו] משמע שמש"כ כאן שאין שוברין את החרם ואין קורעין את הנייר מפני שהוא כמתקן כלי, הוא איסור מדרבנן, שכללו שם עם עוד כמה דברים שידוע שהם מדרבנן, וכתב הביה"ל [ד"ה אין] שהטעם הוא משום שאין זה תיקון חשוב.

וע"ע בביה"ל [שם] ששואל למה הוצרכו לאסור את קריעת הנייר מטעם מתקן מנא מדרבנן, והרי יש לחייבו מן התורה משום איסור קורע, דכיון שרוצה להשתמש בנייר הו"ל קורע ע"מ לתקן. וכתב בזה שני תירוצים:

א] אין דין קורע ע"מ לתקן אלא כאשר התיקון הוא בשני צידי הקרע, אבל אם קורע חתיכת נייר מגליון גדול והתיקון הוא רק בחתיכה הזו [לצלות עליה דג] והגליון הגדול לא נתקן, א"נ איפכא שהתיקון הוא רק בגליון הגדול והחתיכה שהוסרה לא נתקנה, אין זה קורע ע"מ לתקן, ונהי דיש בו איסור דרבנן גם מצד מלאכת קורע, מ"מ אין בו חיוב.

וממה שהקשה בסוף מדין כיבוי נר, מתבאר דמה שכתב כאן אינו רק סברא במלאכת קורע, אלא סברא כללית בגדרי תיקון וקלקול, דכאשר עושה פעולה שעיקרה קלקול כמו קורע או מכבה נר, אין מחייבין אותו משום מקלקל ע"מ לתקן אא"כ כל חלקי המלאכה נתקנים, ואין די בתיקון בחלק אחד.

ב] הביה"ל מחדש יסוד כללי במלאכת קורע, דלא נאמרה אלא כשהמעשה עצמו הוא קלקול אלא שהוא נעשה לצורך תיקון, אבל קריעה שהיא עצמה תיקון י"ל דאינה בכלל מלאכת קורע כלל. ולכן קריעת נייר להשתמש בו, י"ל דכל עיקרה תיקון ולא השחתה וקלקול, ואין זה בכלל מלאכת קורע.

אמנם הביה"ל כתב דברמב"ם מבואר דלא ס"ל כיסוד זה, שהרי הרמב"ם הביא את הדין של הפותח בית הצואר בתוך מלאכת קורע, אף שעצם הקריעה היא תיקון. אמנם רש"י [דף מח. ד"ה חייב] כתב שחיובו של הפותח בית הצואר הוא מטעם מכה בפטיש, וא"כ יתכן שם"ל כיסוד הנ"ל דאין מלאכת קורע בקריעה שכל עיקרה תיקון.[14]

סעיף יד

המקור לדין זה הוא ברמב"ם פ"י הי"א, שכתב דכשם שמדבק ניירות הרי זה תולדת תופר וחייב, כן המפריד ניירות דבוקים הרי זה תולדת קורע וחייב.

ועיין לעיל בביה"ל [סי"ג ד"ה אין] שהביא את דברי הגר"ז דלא שייכא קריעה בדבר שהוא גוף אחד כמו עור ונייר, אלא אם מפריד במקום ההדבקה של שני ניירות או שני עורות, ורק ביריעת בד יש מלאכת קורע כיון שהיא נארגת מחוטים

ביאורים והערות

14. הביה"ל [ד"ה הנייר] דן בענין קריעת מעטפה על מנת להוציא את המכתב הנמצא בתוכה, והביא את הפרי חדש [יו"ד סימן קיח] שכתב דקריעת הנייר להוציא מכתב הויא בכלל מלאכת קורע דאורייתא. עוד הביא הביה"ל את החכם צבי [סימן לט] החולק ומתיר על ידי עכו"ם, אבל לא ביאר את טעמו.

ועולה מדבריו דבאגרת אשר שפתותיה מדובקות וקורען כדי לקרוא את האיגרת, קריעה זו נחשבת תיקון בגוף האיגרת ויש בזה מלאכת קריעה מהתורה. ולענין קריעת המעטפה, כתב דמסתברים דברי החכ"צ שאין איסור תורה הואיל והוי מקלקל. [ואח"כ דן דלמ"ד משאצל"ג חייב, גם המקלקל מעטפה ע"מ לתקן במכתב שבתוכה חשיב תיקון, ולכן כתב דראוי שלא לעשותו אף ע"י נכרי, וסיים דלצורך גדול יש להקל על ידי נכרי].

ודעת החזו"א [סימן סא ס"ק ב] דכל שקורע את המעטפה בדרך השחתה, באופן שאינה ראויה לשום שימוש הרי זה מותר, וכדמצינו בעור שע"פ החבית, וכדין קריעת אריזות של אוכלים שמותר [כמבואר בסימן שיד ס"ח]. אמנם אם אחר קריעת המעטפה ראויה היא עדיין לשימוש כגון לשמור בה ניירות יהיה אסור.

מראי מקומות

רבים. והביה"ל חולק וסובר שיש מלאכת קורע אף בנייר ועור, והביא דכן מפורש בירושלמי דיש מלאכת קורע בעורות.

המשנ"ב [ס"ק מה] הביא בשם המג"א דהדבקה שנעשתה מאליה כגון ע"י טיפת דבק או שעוה שנטפה על דפי הספר ונדבקו זה לזה אין איסור להפרידה, ולמד זאת המג"א ממש"כ לעיל [סימן שיד ס"ק י] דמותר להסיר דף שלפני התנור ששורקין אותו בטיט כיון שלא נעשה לקיום, וכ"ש הכא שנעשה מאליו.[15]

עיין ביה"ל [ד"ה ולא] שהאריך להוכיח דבמלאכת המלקלקלין כגון קורע וה"ה סותר ומוחק, לא בעינן דוקא שיקרע ע"מ לתפור, אלא כל שקורע ע"מ לתקן חייב, וכלשון הר"מ והשו"ע שרק אם כל כונתו לקלקול פטור, והאריך לכתוב שזו גם דעת רש"י ותום'.

ועיקר הוכחתו היא מהגמ' [דף קה:] שהקורע על מתו חייב ולא מיקרי מקלקל כיון שקריעתו מצוה, וכבר הביא רע"א בגליון הש"ס [דף עג:] ראיה זו.

אמנם דעת הרמב"ן והריטב"א [מכות דף ד:] דבעינן דוקא ע"מ לתפור, ולכן כתבו דהפותח בית הצואר אינו חייב משום קורע משום שזה אינו ע"מ לתפור, וזהו דעת הריטב"א שהכסף משנה ציין [פ"י]. ועיין לעיל [ס"ג ביה"ל ד"ה המוחק] שכתב גם כעין זה לענין מלאכה מוחק וסותר.

ביאורים והערות

15. אין הכונה כאן לתפירה שאינה מחזיקה מעמד אלא לזמן קצר וסופה להפרד מאליה, דזה הוי דין כללי בכל המלאכות, דמלאכה שאינה מתקיימת פטור עליה. [עיין לעיל (ס"ד) מה שהבאנו בדין זה של מלאכה שאינה מתקיימת, וכאן הכונה היא לתפירה שמצד עצמה יכולה להחזיק זמן רב אלא שדעת האדם לקורעה אחר זמן מסויים, דבזה מצינו קולא במלאכת קושר, ונחלקו הראשונים אם קולא זו נאמרת גם במלאכת תופר].

שאלות לחזרה

או"ח הלכות שבת סי' שלח – שמ

מיוסדות על טור וב"י, שו"ע ט"ז ומג"א, משנ"ב ביאוה"ל ושעה"צ

<u>סימן שלח סעיף א</u>

א. 1) מה טעם אסרו השמעת קול בכלי שיר?
2) והאם מותר להכות כף אל כף דרך שמחה ושיר?
3) ומה הדין להשמיע קול או לצפצף בפה, ומה הטעם?

ב. מה הדין והטעם ליתן מים בכלי מלא נקבים להטיף לתוך כלי מתכת;
1) כדי להשמיע קול נעים?
2) כדי להרדים חולה?
3) כדי להקיץ בריא?

ג. האם מותר להקיש בשבת על הדלת;
1) ביד - כשמתכוין להשמיע קול או כשאינו מתכוין?
2) בכלי שאינו מיוחד לכך?
3) בטבעת הקבוע בדלת - כשמכוין לשיר או כשאינו מכוין, בחוזק או רפוי?
4) בברזל שהדלת נפתח וננעל בו?
5) טבעת הקבוע בדלת, כשאסור להכות בו על הדלת, האם מותר לטלטלו?

ד. 1) האם מותר למשוך בחוט הענבל כדי ישמעו אנשי הבית ויפתחו לו, לכתחילה ובדיעבד?
2) ומה הדין למתוח חוט הענבל שבביתו לקרוא למשרתת, ומה הטעם?
3) האם מותר לתלות פרוכת שיש בהם פעמונים להשמיע קול כשפותחין הארון?
4) והאם מותר לפתוח דלת כשיודע שיש שם ענבל?

<u>סעיף ב</u>

ה. 1) האם התירו אמירה לעכו"ם לנגן לצורך שמחת חתן וכלה או לצורך שאר שמחה של מצוה?
2) והאם התירו אמירה לעכו"ם לתקן כלי שיר לצורך שמחת חתן וכלה או לצורך שאר שמחה של מצוה, ומה הטעם?

<u>סעיף ג</u>

ו. מדיני עריכת שעון;
1) האם מותר לערות שעון ולהכינו מבעוד יום כדי שיקשקש כל השבת, ומה הטעם?
2) ומה הדין לערכו בשבת בעודו הולך כדי שלא יפסוק הילוכו, לחולה או לבריא, ע"י ישראל או ע"י נכרי, מדאורייתא או מדרבנן?
3) ומה הדין לערכו בשבת כשעמד מלכת כדי שיתחיל ללכת, לחולה או לבריא, ע"י ישראל או ע"י נכרי, מדאורייתא או מדרבנן?

<u>סעיף ד</u>

ז. 1) האם מותר לספוק כף אל כף או כף עלירכו וכדו', להשמיע קול להבריח העופות, ומה הטעם?
2) ומה הדין להפוסקים דבזמן הזה ליכא רשות הרבים?
3) ומה הדין לספק כף אל כף כלאחר יד, ומה הטעם?

<u>סעיף ה</u>

ח. באופנים דלהלן האם מותר לשחק בתפוחים או באגוזים משום אשוויי גומות;
1) על גבי קרקע שאינו מרוצף?
2) על גבי קרקע מרוצף?
3) על גבי שולחן או מחצלת או בגד?

ט. 1) האם מותר לשחק בשבת במשחק הטשי"ך כששוחק דרך צחוק וכששוחק כדי להרויח?
2) ומה הדין לשחק בו או בשאר מיני שחוק בימי החול?

<u>סעיף ו</u>

י. 1) האם מותר לשאוב מים בגלגל גדול, ומה הטעם?
2) ובאלו אופנים משתנה הדין?

3) ומה הדין לשאוב בגלגל קטן?

<u>סעיף ז</u>

יא. יש לו פירות בראש הגג ורואה שהגשמים באים;
1) האם מותר לשלשלם דרך ארובה - לצורך היום?
2) האם מותר לשלשלם דרך ארובה - שלא לצורך היום?
3) האם מותר לכסותם?
4) לבנים העומדים לבנין - האם מותר לכסותן או לטלטלן ממקומם מפני הגשמים?

<u>סעיף ח</u>

יב. 1) האם מותר להניח בשבת כלי תחת הדלף הראוי לרחיצה או שאינו ראוי לרחיצה, ומה הטעם?
2) ואם נתן האם מותר לטלטלו?
3) ומה טעם מותר ליטול ידים בשחרית או מים אחרונים לתוך כלי, והא אין המים ראויים לרחיצה?

<u>סימן שלט סעיף ב</u>

יג. 1) מה הטעם שאין לשוט על פני המים בבריכה שבחצר?
2) ומה הדין אם יש לבריכה שפה? ומה הטעם?
3) ומה הדין אם יש לבריכה שפה כשהבריכה ברה"ר?

<u>סעיף ג</u>

יד. 1) האם מותר להכות כף אל כף - דרך שיר, לא דרך שיר, להרגיע תינוק?
2) האם מותר להכות באצבע צרידה בשבת, ומה הטעם?
3) ומה הדין להכות באצבע צרידה כדי לעורר הישן?
4) ובזמן הזה שאין אנו בקיאין בעשיית כלי שיר, האם הקילו יותר, ומה הקילו יותר, ומה הטעם?

<u>סעיף ד</u>

טו. 1) האם מותר לקדש אשה או להכניסה לחופה בשבת או בבין השמשות, ומה הטעם?
2) מה טעם אסרו לייבם או לחלוץ או לקבוע מקום לחליצה - בשבת?
3) למה אסור להקדיש לגבוה בשבת, ובאיזה אופן מותר?

טז. 1) מה טעם אין מפרישין תרומות ומעשרות בשבת?
2) ואם עבר והפריש האם מותר לאכול הפירות, ומה הטעם?

יז. 1) באיזה יום הוא זמן "פדיון הבן" מן התורה?
2) אם חל בשבת, האם מותר לפדותו בשבת, ומה הטעם?
3) האם מותר ליתן הסלעים לכהן בערב שבת שיחול בשבת, ומה הטעם?
4) ומתי יפדה אותו?

<u>סעיף ה</u>

יח. 1) מהי עיקר הקנין בנישואי אשה; בבתולה, באלמנה או בגרושה?
2) בהתאם לזה, מה צריך לעשות ביום ששי מבעוד יום כדי שיהיה מותר ביאה ראשונה בליל שבת?

<u>סעיף ז</u>

יט. 1) האם מותר ליכנס לספינה בשבת; כשהיא שטה והיא קשורה או כשאינה קשורה או כשאינה שטה, ומה הטעם?
2) והאם מותר לשכור ספינה קטנה כדי לנסוע - בתוך התחום או חוץ לתחום - לנכרי שיש לו עליו חוב גדול ובני הזיקא?

<u>סימן שמ סעיף א</u>

כ. הנוטל שערו, מתי חייב ומתי פטור ואסור מדאורייתא או מדרבנן, ומה הטעם;
1) כשנוטל שער אחד בידו?
2) כשנוטל שער אחד בכלי?
3) כשנוטל ב' שערות בידו?
4) כשנוטל ב' שערות בכלי?

כא. המלקט שער אחד לבנה מתוך שחורות - ביד או בכלי - האם חייב, ומשום מה, ומה הטעם;
1) בחול?
2) בשבת?
3) ומה הדין אם נשארו לו עוד שערות לבנות?

כב. האם גוזז נחשב למלאכה הצריכה לגופה או למלאכה שאינה צריכה לגופה;
1) בגוזז כדי להתיפות?
2) לצורך העור?
3) לצורך השחיטה?
4) לצורך טבילה?

כג. אשה ששכחה ליטול צפרני ידיה או רגליה מערב שבת, ואירע ליל טבילתה בשבת, מה עליה לעשות?

כד. מדיני מלאכת גוזז;
1) כמה צריך להיות שיעור החוט כדי להתחייב עליו משום גוזז?
2) מה דין הגוזז מן המת?
3) מה דין התולש מן החי - בבהמה, בחיה ובעוף - ומה הטעם?
4) מה דין התולש ביד מן המתה?

<u>סעיף ב</u>

כה. באר בדברים דלהלן, כשחותך בידו או בשיניו או בכלי, באיזה אופן חייב, ומשום מה חייב, ובאיזה אופן פטור אבל אסור;
1) החותך יבלת יבשה מגופו?
2) החותך יבלת לחה מגופו?
3) החותך שאר ציצין של עור מעל גבי ידו או משפתיו?

<u>סעיף ג</u>

כו. 1) המוחק דיו או טשטוש - אמאי חייב והא לא מחק שום אות?
2) ואימתי חייב, האם דוקא כשיש במקומו כדי לכתוב שתי אותיות או אפי' רק אות אחת?
3) המוחק שלא על מנת לכתוב אבל עצם המחיקה היא תיקון, מה הדין והטעם?

כז. 1) נפל דיו או שנטף שעוה על אות אחת או שתיים, האם מותר להוריד הדיו או השעוה, בידו, בצפרניו או כלאחר יד, ומה הטעם?
2) והאם דומה הדבר לתפילין שהורידו ממנו שעוה שאינו נפסל משום שלא כסדרן, ומה הטעם?
3) ומה הדין אם נטף שעוה שלא במקום האותיות, ורוצה להסירו כדי לכתוב, האם חייב או פטור?

כח. 1) עוגה שכתוב עליה אותיות, האם מותר לחתוך בסכין באמצע האותיות או לשבור האותיות בפיו דרך אכילה, ומה הטעם;
1) כשהאותיות נעשו מדבר אחר?
2) כשנעשו מהעוגה עצמה?
3) כשנעשו ממי פירות?

כט. 1) האם מותר לפתוח ולסגור ספר שבראשי חודי דפיו יש אותיות, ומה הטעם?
2) ומהי ההכרעה להלכה?

<u>סעיף ד</u>

ל. 1) הכותב בדבר שאינו מתקיים או על דבר שאינו מתקיים, האם חייב או פטור או מותר?
2) והאם בעינן דבר המתקיים לעולם?
3) ומהי דין כתיבה בעפרון?
4) הכותב על עלה מה דינו, גבי שבת וגבי גיטין?
5) הכותב ע"ג אכלין, גבי שבת וגבי גיטין, האם מיקרי דבר המתקיים?

לא. 1) מה דין הכותב על בשרו?
2) ומה דין המשרט על בשרו צורת כתב?
3) ומה דין הכותב על בשר של בעלי חיים שאין להן עור?
4) ומה דין הקורע עלהעור כתבנית כתב?
5) ומה דין הרושם על העור כתבנית כתב?

לב. כָּתַב כתב על גבי כתב, מה דינו;
1) דיו ע״ג דיו וסיקרא ע״ג סיקרא?
2) דיו ע״ג סיקרא?
3) סיקרא ע״ג דיו?

לג. 1) הכותב בשמאלו בשבת, מה דינו?
2) איטר יד הכותב בימינו בשבת, מה דינו?

<u>סעיף ה</u>

לד. האם מותר לרשום בצפורן על ספר, שריטה בעלמא או כמין אות, הגהה על הטעות או רק בצד לזכרון שיש טעות, בדבר המתקיים או שאינו מתקיים, על קלף או על נייר, ומה הטעם?

<u>סעיף ו</u>

לה. התופר שתי תפירות או שלש, ואינו קושר ראשי החוט, או שקושר ראשי החוט - בקשר של קיימא או שאינו של קיימא, מתי חייב, מתי פטור אבל אסור ומתי מותר?

<u>סעיף ט-י</u>

לו. באר כללא דמלאכת מעמר מתי חיובו מן התורה, מתי אינו אסור רק מדרבנן ומתי מותר לכתחילה, ולפי״ז מה הדין בדברים דלהלן;
1) לקבץ מלח מהמשרפות או מכל מקום בבית?
2) לקבץ פירות ממקום גידולם או כשנתפזרו בבית?
3) לקבץ דבילה ולעשות ממנו עיגול? ומה הטעם?

<u>סעיף יג</u>

לז. הקורע את הניר, האם חייב או פטור, וכשהוא חייב משום מה הוא חייב, משום מכה בפטיש או משום מתקן מנא או משום קורע על מנת לתקן;
1) כשקורע באמצע והוא צריך לתיקון שניהם?
2) כשקורע חתיכה מן הצד וזורק אותה?
3) הקורע בחמתו?
4) הקורע להפסיד?

לח. האם מותר לפתוח אגרת בשבת - ע״י ישראל או ע״י נכרי, באגרת דבוקה או כשהאגרת בתוך מעטפה, באר האם חייב משום מקלקל על מנת לתקן או לא, והאם מיקרי מלאכה הצריכה לגופה או לא?

<u>סעיף יד</u>

לט. 1) מה השיעור לחייב נוסר עצים שהוא תולדה דטוחן, ומה הטעם?
2) מה השיעור לחייב המדבק ניירות שהוא תולדת תופר, ומה הטעם?
3) ומה השיעור לחייב מפרק ניירות שהוא תולדת קורע, ומה הטעם?

מ. 1) מה הדין לפתוח דפים שנדבקו ע״י שעוה או בשעת הקשירה?
2) והאם מותר לפתוח אם נדבקו במקום האותיות?
3) ומה הדין לקרוע מחדש דפים של ספרים שלא נחתכו מבעוד יום - ע״י גוי או ע״י ישראל, ומה הטעם?

שאלות הנוגעות למעשה

או"ח הלכות שבת סי' שלח - שמ

<u>סימן של"ח-של"ט</u>

א. האם מותר לכוין לשבת שעון מעורר.

1. האם יש חילוק בין שעון שמנגן, או שלא מנגן.
2. והאם מותר בער"ש לכוון סתם כלי שמנגן.
3. וכן האם אפשר לכוון פלאפון שיעיר אותו.
4. וכן האם כשעובר בשבת בעיר העתיקה וכדו' מותר לעצור או אפילו ללכת במיוחד לשם כדי לשמוע תזמורת של נכרי.
5. וכן האם מותר לבן חו"ל ללכת להקפות שניות, או לשמחת בית השואבה ביו"ט שני, במקום שיש תזמורת, וכן להיות ביו"ט שני להיות בבית ישראל שמנגנים.
6. והאם יכול לכוין שעון לשמוע שיעורים מהקלטה בשבת.

[של"מ ס"ב-ג, מ"ב סקי"ד, ערוך השולחן ס"ה, גר"ז ס"ד, של"ט ס"ג].

ב. רוצים להשתיק את הקהל כדי לשמוע דרשה.

1. האם מותר לדפוק עם מזלג על שתי בקבוקים ביחד.
2. וכן מי שרוצה להכנס לבית, ולא שומעים את הדפיקות, האם יכול לקחת משכן סכו"ם וכדו', ולדפוק עם זה על הדלת.
3. והאם מותר גם לדפוק לפי קצב מסויים.
4. והאם יועיל כאשר יתקינו על הדלת טבעת וכדו' מיוחדת לשבתות.
5. והאם מותר למחוא כפים לאות הערצה והתלהבות בדרשה, או בשבע ברכות לשמחת חתן, או כשמתלהב באמצע התפלה.
6. והאם מותר להעיר מי שישן, וכן לקרוא לחבר, ע"י מחיאת כפים או הכאת האצבעות זה לזה.
7. והאם מותר להבריח ממנו כלב חתול וכדו', ע"י שידפוק ברגליו, או ע"י מחיאת כפים, או ע"י שיפיל חפץ מברזל שגורם רעש וכדו'.
8. וכן בתי חולים שמותקן לחולה פעמון לא חשמלי, האם מותר לקרוא לאחות בזה.

[ס"ק, ביה"ל ד"ה מכה, וד"ה על, וד"ה הומיל].

ג. סעודת שבע ברכות.

1. האם מותר, ועד כמה מותר, לערוך ריקודים.
2. והאם מותר בשעת השירה לשרוק בפה, וללוות שירה לפי קצב.
3. והאם שונה כאשר מכניס אצבעו בפנים לתועלת השריקה לפי הקצב.
4. והאם מותר לפני שבת לכוין שעון עם מוזיקה לצורך השמחה.
5. והאם ביום שמחת תורה מותר בכל זמן ומצב לרקוד, ובכל צורה שהיא.
6. וכן בן חו"ל שנמצא באר"י, האם כשאצלו שמיני עצרת [בשמחת תורה] מותר לו להשתתף בריקודים לשמחת תורה.
7. והאם מותר לערוך הכנסת ספר תורה עם ריקודים בשבת או בחג השבועות.
8. וכן האם מותר לקבוע סיום מסכת בשב"ק עם ריקודים

[של"מ שם"ב סק"ב, מ"ב סק"ב, ערוך השולחן ס"ו, של"ט ס"ג, מ"ב סק"ח, תכ"ו מ"ב סקי"ב].

ד. משחקי ילדים.

1. שעיקר מהותם הוא להשמיע קול לפי קצב, מסויים או סתם להרעיש. האם מותר לתת לילדים לשחק בהם.
2. ומה דין כאלו משחקים שגם משמיעים קול במשחק.
3. והאם מחמת כן נהפך כולו למוקצה מחמת איסור.
4. והאם מותר להלביש לילדים נעלים שיש עליהם פעמונים.

[ניה"ל ד"ה הומיל, וד"ה מסור ולכן].

ה. שעון שעובד בשבת אבל לא מדוייק.

1. האם מותר לכוין אותו בשב"ק שידייק.
2. והאם מותר לכוין אותו בשבת שיעורר אותו, לתפלה, או לצורך מי שצריך לאכול שיעורים ביוהכ"פ, או כדי שידע מתי זמן קבלת תרופה
3. ובמידה והשעון מכוון, האם מותר בשבת רק להרים את הכפתור שמעכב את הצלצול.
4. וכן האם מותר ללחוץ עליו כאשר כבר מצלצל.
5. האם מותר את כל הנ"ל לעשות ע"י עכו"ם.

[סעיף ג' מ"ב שם ושעה"ל, מזו"ח ג' סוסק"ט].

ו. קנה כלי לפני שבת ולא הספיק להטבילו.

1. האם יכול להפקירו בשבת.
2. והאם יכול להקנותו בשבת עצמו לגוי.
3. וכן אם רואה בשבת מציאה ברחוב ללא סימן, האם יכול לקחתו הביתה.
4. וכן מי שרוצה לתרום ספרים לבית הכנסת, האם מותר לו להביאם בשבת לביהכנ"ס.
5. והאם מותר להביא מתנה לבר מצוה שמתקיימת בשבת.
6. וכן חתן שהתאחר והגיע לבית חתנו אחרי כניסת השבת, כיצד ינהג עם המתנות שהביא.

[מ"ב סקכ"ג, רע"ח על המג"א סק"ו].

ז. מכונית של משחק שכדי להפעילה צריך למתוח קפיץ.

1. האם מותר לשחק בזה בשבת.
2. ואם גם ללא מתיחת הקפיץ נוסעת, אלא שע"י מתיחת הקפיץ נוסעת יותר, האם מותר למתוח אותה בשבת.
3. וכן דלת כזו שכאשר נפתחת הקפיץ נמתח, האם מותר לפותחה בשבת.

[ס"ג מ"ב סקט"ו].

ח. האם מותר בשבת לשחק.

1. במשחק זוג או פרד.
2. או בשבת חנוכה לשחק בסביבון.
3. וכן האם מותר לשחק בג'ולות, בבית, או בחצר, על שולחן, או על הריצפה.
4. והאם יש חילוק בכל הנ"ל כשבאמת מרויחים ומפסידים, או שרק בשחוק, וכן שרק לשעה אחת מרויחים ומפסידים עד סיום המשחק.

[ס"ה].

ט. יש פיצוץ בצנרת מעל ארון בגדים, או מעל ארון שבתוכו כלי פסח וכדו', או מעל ארון ספרים.

1. האם יכול לפנות משם את הכלים כדי שלא יתקלקלו.
2. והאם מותר לו להניח מעל הארון קערות וכדו', כדי שהמים יכנסו לתוכו.
3. והאם יש חילוק בין אם מטפטף שם מי גשמים, מים נקיים, או מי ביוב.
4. וכן כאשר רואה שהפירות הגדלים על העצים שבגינה נוטים ליפול, ולא רוצה שיתמעכו על הארץ, האם מותר להניח קערה עם בגדים וכדו' שיפול לתוכו.

[ס"ת].

<u>סימן ש"מ</u> [סדר השחלות בעיקרו לפי גדרי המלאכות]

א. אשה שלא הספיקה בער"ש לסרוק שערותיה לצורך טבילה.

1. כשעדיין ביהש"מ האם יכולה לסרוק.
2. וכן כלה ששערותיה מאוד מבולבלות ולא הספיקה לסרקם, האם יכולה לבקש מגויה שתסרקם.
3. וכן אם גודל לה שערה בפניה, האם יכולה לבקש מגויה להסירם.
4. והאם מותר לגרד בראש במקום שיש לו הרבה קשקשים ומצטער בהם.
5. וכן ילדים קטנים שהכינים מפריעים להם מאוד, האם מותר לסרקם בשבת.
6. וכן מי שמגרד לו מאוד עקיצות, וכשיגרדם יש חשש או סביר שיפלו קילופי עור, האם מותר לו לגרד.

[ס"ח, ביה"ל ד"ה ומייב, מ"ב סק"ג, האם הסריקה הוא דאוריימתא מחמת פס"ר ושלא כדרכה כי מצטער צורת תליסה ובזה נחשב שחלש"ג, חלש שמחר והיא רוצה שאם ישלש כדי להמיר הטבילה מ"כ הוה מתכוין על הלד הספק ובפניה שרוצה להסיר הוה לש"ג ליפוי ולכו"ע, ובמקום צער ומינו ודמי פס"ר ושלש"ג, וחלק מהם כשמסיר בידו מין זה דרכו, ושימין ש"ג מ"ב סקפ"ו, ושעה"ל שם סקע"ד].

ב. פלסטר הדבוק במקום שער.

1. האם מותר להסירו כשדבוק היטב.
2. וכן האם מותר לנקות את האף מצואה יבישה, כשברור לו, או ספק, שיתלשו שערות.
3. וכן האם מותר לקנח עצמו היטב כשברור לו שיתלשו שערות.
4. והאם יש הבדל אם אותם שערות מפריעות לו, או שאינם מפריעות לו.
5. וכן קילופים שנוצרו בשפתיים מחמת יובש ומפריעים לו מאוד, או קילופי עור קטנים שפירשו רובם, או מקצתם, ומפריעים לו, בפה האם יש עצה להסירם.
6. וכאשר צריך להסירם לצורך טבילה האם אפשר לבקש מגויה להסירם.

[כנ"ל שחלה קודמת, ס"ב, ומ"ב שם, ביה"ל ד"ה יבלת, סימן שי"ב ס"ז, שכ"ח סמ"ט ומ"ב וביה"ל שם].

ג. שיירי שיער על כנף עוף מבושל.

1. האם מותר להסירו בשבת.
2. והאם מותר לסרק שטרימל בשבת.
3. והאם מותר לסתור קורי עכביש ע"י ניפוח בפה.

[מג"ת סק"ג, מ"ב סק"ה, נהמ"ט סק"ג, ביה"ל ד"ה מייב].

כותב- מוחק

א. האם מותר לעשות סריטה חזקה בספר.

1. כאשר מצא טעות בספר, או ידיעה חשובה.
2. וכן אם רוצה לדעת היכן לעיין אחרי שבת, או היכן הפסיק, האם מותר לו לעשות קמט בדף, או סריטה חזקה בספר.

[ס"ה, מ"ב שם, שעה"ל שם, וביה"ל שם].

ב. מי שכתב תחת נעלו בער"ש פרשת זכור, עמלק או המן.

1. האם מותר ללכת עם הנעל בשבת.
2. וכן האם מותר בשבת ללכת ברחוב מעל אותיות וכדו', שילדים מציירים עם גירים.
3. וכן מי שיש לו כיתובים בולטים בנעל, האם מותר לו ללכת בחול רך, או קשה, או בוץ.
4. והאם מותר לרשום אותיות בתוך הטבאק כשהוא רך מאוד, או יותר סמיך.
5. וכן כאשר הקופסת טבאק מלאה, ויש בתחתית המכסה שלה כיתוב מבפנים, וכאשר סוגר את הקופסא נכתב על גבי הטבאק, האם מותר לקחת מהטבאק.
6. וכן האם מותר לו לסגור את הקופסת טבאק.

[ס"ד, מ"ב סק"כ, ביה"ל ד"ה נמצקין].

ג. טבלה של אותיות.

1. האם מותר לעשות עליו תירגולים כדי לדעת אותם בע"פ.
2. וכן האם יכול לתרגל בהם כדי לדעת הקלדה בשיטה עיוורת.
3. והאם מותר לעשות צורת אותיות כתיבה לחבירו ע"ג שולחן רטוב, או נגוב ויבש.
4. וכן מי שהולך בעיר העתיקה, ורואה צייר וכדו', האם מותר לו לעצור להתבונן כדי ללמוד ממנו.
5. והאם מותר לו ללכת לשם להדיא כאשר לא מוכח שהולך לצורך זה.

[מ"ב סקכ"ח-סקכ"ג].

ד. רוצים לחתוך עוגה.

1. האם מותר לעשות בה סימנים היכן לחתוך.
2. והאם מותר להשתמש בברזלים המיועדים שלוחצים בהם על העוגה ועי"ז נחתך בצורה מסויימת של הברזל.
3. וכן האם מותר לחתוך את העוגה בצורת חיתוכים מסויימים.
4. והאם מותר להניח קרם על העוגה בצורת פרח וכדו'.
5. וכן כאשר מוציא את הקרם משפורפרת שבראשו ברזל שעשוי בצורה מסויימת.
6. והאם מותר לאפות ביו"ט חלה קלועה, או בצורת מפתח, או דג וכדו', שעושים לסימנא טבא
7. והאם מותר לעשות נקב בתוך העוגה עם כוס וכדו' בצורה מסויימת.
8. וכן האם מותר לעשות סימנים של חיתוכים בתפוז וכדו'.
9. והאם מותר לילדים לעשות קיפולים בנייר בצורת מטוס אניה וכד'.

[גדרי לר צורה, מ"ב סקכ"ג חום ת' ושעה"ל סקנ"ד, סימן ת"ק חס"ו סק"ו, מ"ב סקט"ו, וסקי"ז, ושעה"ל שם סק"כ, והמס שיין לר צורה כאשר הוא במאכל עצמו ובלפרק צורה מבואר שמין, ובמ"ב בסימן ת"ק סקי"ז כתב להדיא שגם לעשות צורות ולא רק לכתוב גם מסור ופ"כ גם מיתוכים מסויימים מסור, ממנס מפשר שיש גם לחלק בין מס זה צורה מנד שבה לסימן דבר מחר שח"ו להגדילו כצורת הפת או רק סימון מבל במזו"ח סימן ס"ו סק"ח, ד"ה וממנס מוכח להיפך, מבל מחתך מוכלים עיין שכ"ג סקי"ג].

ה. נשפך מרק או גלידה על הזמירות שבת ומסתיר את המילים.

1. האם מותר להסירו.
2. אם זה עדיין לח ולא התייבש, האם יכול לנגבו.
3. והאם יש חילוק בין אם כאשר זה יתייבש יהפך לגוש ויסתיר את הכתוב, או להיפך שכאשר יתייבש יהיה אפשר שוב לקרוא את הכתוב.
4. ואם נשפך שלא במקום שיש מילים, אבל מחמת כך נדבקו הדפים וא"א להשתמש בהם, האם מותר לפתוח ולהפריד את הדפים.
5. והאם יש חילוק אם יש חשש שמחמת כך יקרע חלק מהדף, או שירד קצת מעובי הנייר.
6. והאם מותר להניח עיתון תחת הנר שהחלב יטפטף עליו.
7. וכן אם הדביקו ספר עם דבק נייר לא שקוף, ומסתיר כמה מילים, האם מותר להסירו בעדינות שלא יקרע.
8. אם אין לו ספר אחר במה ללמוד ונשפך לו מרק או כדו' על הדף, האם יכול לבקש מגוי שיוריד. [ניה"ל ד"ה שעל הקלף, שנכה"ג לכו"ע דמוריימ, מ"ב סקי"ג, שעה"ל סקי"ח, ולהרע"ח מנד מתקן מנח, מ"ב סקמ"ה, והמס יש קורע גם נעוני עצמו].

ו. נשאר לו מלפני שבת על היד כתם של צבע או של דיו.

1. האם מותר לו לנקות את זה בשבת כדי שיוכל ליטול את ידיו.
2. וכן האם מותר לבקש מגויה שתגרד את זה שתוכל לטבול.
3. וכן כשנוצר לו חתך בשבת, באופן שמותר להניח עליו יוד, האם צריך להזהר שלא ינטף גם על האצבע שלא במקום הפצע.

4. ואם נשפך לו גם מסביב לפצע, האם מותר לו לשטוף את המקום.
5. וכן אם נשפך גלידה או מרק וכדו', על גבי תמונה האם אפשר להסירו כדי שיוכלו לראות.
[מ"ב סקי"ג, שעה"ל סקי"ח, מיי פלס כלל מ' ס"ח ובנשמ"ח שם, ממנס זה לא ע"מ לכתוב ולכן זה רק לרבנן ונפק"מ ע"י גוי למשה בטבילה וכן לנטי"י, ואפילו אם לא תוסב לכתוב ביה"ל ד"ה המוחק, ממנס מקום שמיו לכתיבה כלל אפשר שמחני].

ז. טבלה עם אותיות שיש בה כמה מיני צבעים וכשמעמידים אותה מעל מנורה ניתן לקרוא.
1. האם מותר להעמידו מעל המנורה בשבת.
2. וכן משחק שמכניסים פילים לתוך מיקרוסקופ, וע"י כך אפשר לראות את התמונות, האם מותר להכניסם בשבת.
3. וכן מד חום מיספרי שמידת החום מבליטה את המספר המתאים, האם מותר למדוד בו בשבת.
4. ואם כבר הניח, האם מותר לו להסירו.
5. והאם מותר לבקש מגוי שיניח את זה על מצחו ולהסירו.
6. וכן שעון שכאשר יש חושך לא רואים כלל את המספרים ורק כשיש אור המספר בולט, או להיפך שכאשר יש חושך המספרים מאירים, האם מותר לפתוח וסגור את הוילון בחדר בשבת.
7. בכל דוגמאות הנ"ל האם תלוי אם יש מצב ואפשרות גם לראות ללא זה או שאין כל אפשרות לראות.
[מנג"ז ר"ג, משנ"ז סק"ג ענין המוליח כתב לפי לשון העולם, ביה"ל ד"ה נמשקין, שעה"ל סימן ש"ג סקס"ח, ומינו בר קיימא לגלח שמחזיקו בידו, וגס מתחלף כל רגע מצד מידת תומו].

ח. עוגה שכתוב עליה מילה והאותיות מרוחקות קצת זה מזה.
1. האם לחתוך בין המילים ולאכול את העוגה שביניהם מבלי לבטל את האותיות.
2. אם כבר הוציאו את העוגה שביניהם האם מותר לקחת אות שלימה בפני עצמה ולאוכלו.
3. ואם העוגה כבר היתה חתוכה מער"ש בין האותיות, האם מותר לקחת חתיכה.
4. וכן האם מותר להוריד את האותיות כמו שהם מעל לעוגה, ולאכול רק את העוגה.
5. וכן מנעול של מספרים או של אותיות שכאשר מצטרפים אותם ביחד המנעול נפתח, האם מותר לסובבו ולכונו בשבת, וכן לפרק את הסידור.
[מ"ב סקכ"ג אות ו' וז'].

ט. פאזל או משחקי אותיות וציורים.
1. האם מותר להניחם קרוב זה לזה כשע"י זה יווצר מילה שלימה, או תמונה.
2. האם יש חילוק כאשר מכניסים אותם בתוך מסגרת, או שלא בתוך המסגרת.
3. וכן האם שונה כאשר זה מתחבר לטבלה ע"י מגנט או רק מונח עליו.
4. וכן האם מותר להכניס אותיות לתוך מסגרת שיחזיק בלחץ, בצורה שיובן מחמת הצירוף מילה שלימה.
5. וכן אותיות שהם עצמם בצורת קוביות האם מותר לקרבם או להצמידם זה לזה.
6. וכן שתי חלקי דפים קרועים, האם מותר לקרבם זה לזה כדי שיוכלו לקרוא.
7. וכן פרכות שבצירוף שתי חלקים שלה כתובים מילים שלימות, האם מותר לפותחם בשבת.
[ביה"ל ד"ה המוחק שעה"ל סימן ש"ג סקס"ח, מ"ב סקכ"ג אות ו' וז'].

י. ילדים שבתחלת לימודם מלקקים אותיות מעל עוגה שנכתב עם דבש.
1. האם מותר להם ללקק בשבת ויו"ט.
2. האם יש חילוק בין העוגה עשויה להחזיק כמה ימים, או שיתקלקל במשך השבת.
3. וכן האם יש חילוק בין אם הכיתוב שמעל העוגה עשוי מחומר משמר, או שיתייבש במשך הזמן ויספג בתוכו.
4. ואם עשה עוגיות בצורת אותיות או תמונה, האם מותר לאכלם, והאם שונה כאשר מרח עליהם קרם וכדו' מעל כולו באותו צורה של העוגיה עצמה, ומחמת כך יש גם מעליו אותה צורה.
5. והאם יש חילוק אם הציור שעליו הוא מאותו חומר עצמו, כגון שוקולד שמאותו חומר יש עליו ציור, או שמחומר אחר.

6. והאם מותר לחתוך את העוגה ביד שמאל.
7. וכאשר אפו עוגה ביו"ט, האם מותר לעשות סימן או אפילו כיתוב מסויים אל העוגה שהוא חלבי, או מעושר, וכדו', [ט"ז סק"ב מ"ב סקט"ו וסקי"ז, ביאור הגר"ח סימן תמ"ה ס"ז, חזו"ח ס"ח סק"ח, ואפילו על עוגה כי דרך אכילה לגמ כהרמ"ח, אמנם יותר תמור מהדגול מרבבה שמקנקל וכמן כל המטרה זה למטוק ע"י הליקוק, ובמ"ב המיר בשמיטס, והחזו"ח התיר רק בצורות, ובגר"ז תנ"ח ס"ח נראה לאסור הכל, ואם ההיתר כשמעורב במיס כי אינו מתקייס ס"כ תלוי לפי הענין, אבל בפמ"ג ובמי מדס כתבו שמי משקין ע"ג מאכל נחשב לכתב שאינו מתקייס ע"ג מאכל שאינו מתקייס, שעה"י סימן ש"ג סקס"ח, ס"ר סקי"ח לענין שמאל, תע"ה ס"ו, מ"ב שס סקמ"ז, בשה"ט סימן ת"ק סק"ח, מ"ב שס סקי"ז].

יא. כאשר מגיע לבי"ח עם חולה שיש בו סכנה, ומחייבים אותו לחתום.

1. האם עדיף לחתום עם עפרון מאשר עם עט.
2. אם מוכנים גם טביעת אצבעות האם עדיף.
3. וכן אם מוכנים גם בחותמת כזו שיש לה תוקף חוקי, האם עדיף לחתום בה.
4. וכאשר יש לו אפשרות גם לחתום בלועזית, האם עדיף.
5. וכן אם יכול להיות לאדם נזק מרובה אם לא יחתום על מסמך כל שהוא בשבת, האם מותר לו לבקש מגוי שיחתום בלועזית.

[מ"ב ס"ז סקמ"ז, מ"ב סקכ"ב, ביה"ל ד"ה במשקין, מ"ב סק"כ, וסקכ"ב אות ל', ואות מ'].

יב. מי שמעשן ביו"ט.

1. האם צריך להפסיק את העישון לפני מקום הכיתוב שעל הסיגריה.
2. וכן האם מותר בשבת לקנח בנייר שיש עליו כיתוב.
3. וכן בקבוק שהסגירה שלו עם נייר שיש עליו כיתוב, האם אפשר לתת לגוי לפותחו בשבת.
4. וכן תרופה שיש עליו כיתוב, וא"א לקרוא את האריזה מבלי שיקרע מילים, האם מותר לתת לגוי לפותחו.
5. והאם מותר לפתוח ביצים שיש עליהם כיתוב של אותיות או מספרים.
6. בכל הנ"ל האם לכתחילה צריך לחפש אחר שאין עליו כיתוב.

[משנ"ב סכ"ג סק"ב, משנ"ז סימן תקי"ח סק"ב, חו"ס פכ"ג משנת הלל"ב, ותלוי בכמה טעמים שנאמרו במג"א ט"ז ועוד בהיתר פתיחת הדפיס, חזו"ח נ"ח סקי"ג שכוונה מקורע עור שע"פ המצית].

תופר-קורע

א. כפתור של בגד שנתרופף.

1. האם מותר למתוח את החוט שמחזיקו.
2. והאם מותר לסובב את החוט סביב הכפתור שעי"ז יחזיק את עצמו שלא יפול.
3. והאם יש הבדל אם מסובבו בלי למתוח את החוט או שצריך גם למתוח את החוט.
4. ואם עדיין לא התרופף אלא שחושש שיקרה, האם מותר לסובב את החוט סביב הכפתור.
5. ולהיפך אם חושש שהכפתור יפול כי הוא תפוס חלש, האם מותר לנענעו או למשוך אותו קצת כדי שיפול במקום שמור.
6. וכן בגדר תינוקות סרוגים כגון כובע או גרבים שמושחל בהם שרוך, או חוט המושחל בשקית ממתקים או אשפה המיועד לפתיחה וסגירה, האם מותר למותחם ולפותחם בשבת.
7. וכן וילון שנפתח ונסגר ע"י מתיחת חוט האם מותר לפותחו ולסוגרו בשבת.
8. ואם בצד של הבגד מושחל חוט בקפלים שלו שע"י מתיחתו הבגד נהיה יותר צר, ובפתיחתו מתרחב, האם מותר להצר ולהרחיב בשבת.
9. וכן נעלים שבמקום השרוך הנקב צר מאוד ובלי ברזלים, האם מותר למתוח בהם את השרוך.

[ס"ו וס"ז, ח"ר סקי"ד, חיי אדם כ"ח ג', מ"ב סקכ"ו, סקכ"ז, ושעה"י סק"ס, אמנם אפשר שזה רק כמשר ע"י נהיה צורה לבגד לשימוש בגולל אחר כלומר להדק בגד כמה קפלים, כלומר מאיזה דרגה נחשב כחיבור שמחמת כן יהיה תופר, אבל לח

בזה שזה רק לצורת שימוש והנפק"מ כמצר יכול גם להוריד בלי לפתוח וממילא יצאר שבכל זאת לא יאסר, ולכן גם וילון שים לו חוט שמקפלו מותר וכן נעליס כי אינו בצורת תפירה].

ב. רוצה לשמור כמה דפים ביחד.

1. האם מותר בשבת להדקם ביחד.

2. והאם מותר לחבר אותם בשדכן דפים.

3. והאם מותר להכניסם לקלסר או אוגדן כאשר מתכונן להשאיר אותם שם זמן רב.

4. והאם מותר להכניסו לתוך ספרילה.

5. ולהיפך האם מותר לפרק את הדפים שמחוברים בהידוק, או להוציא דפים מהספרילה,

[גדלי איכור, וממקייס בזמנו, או בצורתו, או בדעתו, והמס יש חילוק תופר מקורע לענין אינו מתקייס, מ"ב סקכ"ז, וסקכ"ט, וסקמ"ב, מזו"ש מו"ח שימן קנ"ו ד"ה דברי הקר"נ].

ג. נייר דבק שנדבק לאדם על גופו.

1. האם מותר להסירו בשבת.

2. וכן האם מותר להדביק או להסיר פלסטר מגוף האדם בשבת.

3. ואם הפלסטר מסובב סביב אצבעו ונדבק על הפלסטר עצמו, האם חמור יותר.

4. וכן מי שנחתך בפנים, וכדי שלא יזדהם מספיק להניח פלסטר, אבל אם לא יעשו הדבקה היטב או תפירה, ישאר צלקת, האם מותר לעשות את ההדבקה בשבת.

5. וכן מי שהשינים התותבות נופלות לו בשבת, האם יכול להניח אבקה שמדביקו לפה.

[סי"ד, ביה"ל ד"ה הרי זה, תופר בזמס, ומפסר שבהדבקה אינו מלא קיבוע וממהמה וממצר הגוף לעצמו].

ד. תחלת החורף.

1. האם מותר לחבר ביטנה למעיל ע"י כפתורים או רוכסן שישאר שם כל החורף.

2. וכן אם הסירו את הפס של כסף שעל הטלית לצורך כיבוס, האם מותר לחברו בשבת.

3. וכן האם מותר להכניס תמונה לתוך אלבום כאשר הוא נסגר ע"י הנילון שבאלבום עצמו ונצמד אליו.

[מ"ב סקכ"ט].

ה. הודבקה מודעה הפוגעת באדם, או שיש בה תוכן אסור.

1. האם מותר להסירה בשבת, או לומר לגוי שיסירה.

2. והאם יש חילוק בין אם המודעה תפוסה בדבק או במהדק סיכות.

3. וכן האם יש חילוק בין אם מודבק לקיר או לעץ.

4. וכן כאשר רואה שהדבק שהניח על המתג שלא יכבו ח"ו את האור בשבת מתחיל להתרופף, האם מותר לחזקו.

5. וכן אם היה דבוק ממוצ"ש הקודם על הקיר ע"י המתג, האם יכול להסירו ולהדביקו מעל המתג.

6. מה דין הנ"ל כאשר יש לו כיסוי שכתוב עליו שב"ק ונצמד ע"י סקוטש.

7. וכן האם מותר להניח דבק על לשונית הדלת שלא תיסגר.

8. וכן בקבוק שיש עליו מדבקה או תוית, האם מותר להכניס אותו להתקרר או להתחמם בתוך מים כשברור שמחמת כך המדבקה תוסר.

9. וכן חלה או פרי שיש עליו מדבקה של המפעל, האם מותר להסירו בשבת.

[סי"ד, ביה"ל ד"ה הרי זה תולדת, המס נמצא למתכר למקום אחר והמס גם מדבר כך על גבי דבר קצה, ובדעתו להסירו להדיח אחר השבת אבל לא מוכרח מצד הפעולה ומחידך ניכר וכרור כך לכל אדם].

ו. נייר טואלט שברור לו שיקרע תוך כדי שימוש.

1. האם מותר לנגב בו.

2. וכן האם מותר לנגב ידיו בנייר בודד, שברור שיקרע תוך כדי הניגוב, או לנגב בנייר מתוך גליל שבמשך הניגוב יקרע.

3. והאם מותר להוציא נייר חתוך מהשקית כאשר הם תפוסים זה בזה, וכשמושך יקרע.

4. והאם יכול לקנח מתוך גליל והכניסו לתוך האסלה ולהוריד עליו את המים.
5. והאם מותר לו לקרוע כלאח"י או בשינוי.
6. והאם מותר לבקש מגוי שיקרע לו נייר לשירותים.

[הפס יש שיעור, וכן כמן שבמוך המבילה תמיר שלש יכול להשתמש בלי זה, והרי"ז מתקן מנת, שלש שיקרע לש בצורה שוה ומסודרת, סי"ד, דגול"מ ס"ג, לענין מקלקל, מ"ב סקמ"ח, וסי"ג ביה"ל ד"ה מין, ומ"ב סימן תק"ח סק"ו, מינו ביד ומינו משתמש בג' המלקים, ולכן תלוי הפס זה מסור מה"ת או מדרבנן, סימן שי"ב סק"כ, ושכ"ב שעה"ל סקי"ב, ושעה"ל סימן ש"ב סקמ"ד].

ז. חוטי תפירה היוצאים מסוף הבגד.

1. האם מותר לתלוש אותם בשבת.
2. וכן חוט ארוך שנמשך מחיבור הכפתור האם מותר לקרוע אותו בשבת.
3. והאם מותר כל הנ"ל לבקש מגוי שיעשה כשמתבייש ללכת בצורה כזו.

[ס"ו, וסי"ג ביה"ל ד"ה מין, וסי"ג ד"ה מותלות, משמ"ג שי"ז סקי"ב, כלומר הפס מוגדר כמתקן בזמקומו ופס לש הפס מסור מדרבנן ומפשר שמותר לפי הביה"ל]

ח. צריך לתלות מודעה שנחוצה לצורך שבת.

1. האם מותר ע"י עשיית נקב קטן ולהכניסו לעמוד.
2. וכשהוא לצורך מצוה כגון שהעירוב נקרע האם מותר לתלות בכזו צורה ע"י עכו"ם.
3. וכן לעשות חור בשקית נילון כדי שיוכלו ללבוש אותו מחמת הגשם.
4. וכן האם מותר לעשות נקבים בשקית שיש בה אורז כדי שיוכלו להחזירו בשבת לתוך הטשולנט.

[הפס יש קורע בעשיית נקב, והפס יש שיעור לקורע. משמ"ג סוסשי"ז, מג"א בסימן שכ"ג סק"ה, פמ"ג שס, וסי"ג. ומפשר שמשב למיקון בזמקומו ממש שיוכל להטמין וכן לגבוש].

ט. נייר כסף, או ניילון, או מפה חד פעמית.

1. האם מותר לקרוע אותם בשבת.
2. האם יש חילוק בין אם צריך את שתי החלקים או שרק חותך מתוך גליל ארוך, או שנשאר חלק שני קטן וזורק אותו.
3. וכן שתי שקיות נילון המודבקים זה לזה האם מותר להפרידם.

[סי"ג ביה"ל ד"ה מין, לדעת הגר"ז שהמריך בביה"ל לחלוק עליו מינו מלש בזמוקס מיבורו, וכן שלש עשוי מכמה מלקים, והפס בזמקוס הדיבוק ממיר טפי, ובזה תלוי גם המיך למדיס מת המותלות, ועור שע"פ החבית, ביה"ל סימן שי"ד ד"ה מותלות, משמ"ג סקסי"ח וכן בהגהות מת"ס בסימן ש"ז כהמ"ב, מג"א שכ"ב סק"ה].

י. רוצה לפתוח לבן או קפה נמס.

1. האם יש חילוק בין להסיר את המכסה של הלבן, או את הנייר כסף שמעל הקפה, או לקרוע אותו באמצע.
2. האם יש חילוק בין אם רוצה לשמור את הכיסוי של הנייר כסף שמעל הלבן, או הקפה, לצורך הגרלה או משחק וכדו', או שמתכונן לזרוק אותו.
3. וכן האם יש חילוק בין אם מסירו לגמרי, או שרק פותח קצת ממנו, ומשאיר את השאר כדי שישמר טרי.
4. וכן שקיות אוכל או ממתקים האם יש חילוק בין לפותחם במקום הדבקתם או לקרוע אותם באמצע.
5. והאם יש חילוק בזה בין שקיות שיש בהם אוכל ממתקים וכדו', או שיש בהם טישו, או סכו"ם ח"פ, או שקית שיש בה שקיות אשפה.
6. וכן נייר שעוטף חבילת שוקולד, או סוכריה או ממתק, או ארטיק, האם יש הבדל בין לקרוע אותם או לפתוח אותם במקום הדיבוק.
7. והאם יש חילוק בין אם גם יקרע ע"י זה הכיתוב שמעליו.
8. והאם יש חילוק בין אם מתוכנן לשמור אותו אח"כ עוד באותו נייר עטיפה, או להשליכו.
9. וכן קופסא של עוגיות, ביסקויטים, מצות וכדו', שסגורים עם נייר הדבקה מעליהם, האם מותר לקרוע את ההדבקה

או להסירו כדי לפתוח את הקופסא.

10. וכן שקית חלב או סוכר שרוצים להשתמש בתכולתה, האם מותר לקרוע אותה לגמרי או לעשות לה פתיחה עם שיניו או כדו',

11. וכן קרטון חלב שפיה מודבק למעלה, האם עדיף או בכלל מותר לקרוע אותה שלא במקום ההדבקה, או אפשר גם לפתוח במקום ההדבקה, או שצריך לקרוע אותה לגמרי.

[כל הנ"ל תלוי מה תילקו בין מיסור קורע לפסיקת תלוש, ותמלוגת, ועור שע"פ החפיץ, שבסיפון שי"ד שמותר, וכמה טעמים נתמרו בתחרונים האם מפני שזה דרך השחתה, או שזה צורת תכילה, או כי אין כאן חיבור , או כי זה בטל למאכל שבתוכו, ועוד, וזה נפק"מ למעשה בחלק מדיעים תלו, סימן שי"ד ס"ז וס"ח, אם"ג אם סק"כ, מ"ב אם סק"ט וסק"מ, ביה"ל ד"ה תותלות, שביה"ס דם דף נ"ח, ובכללי המלאכות דף י"ב ע"ב, מזו"ת נ"ח סקי"ג, וסימן ס"ח סק"ג, מ"ב שי"ז סקכ"ח, והאם נחשב כחיבור או רק כקורה לשמור על הדבק, והאם גם לענין שאר מלאכות יחיר מחמת שנחשב כהשחתה או צורת תכילה, ובחלק מהם תלוי גם האם יש קורע בדבר שעומד רק לזמן. ומלבד שבכל הנ"ל צריך להחשב גם האם ובחיזה מהם יש חיסור של עשייה כלי שאכ"מ].

יא. נתפס לו חוטי הציצית או הבגד בקוצים.

1. האם מותר למשוך אותם אפילו שיקרע.
2. וכן סימני מכבסה שנשארו על הבגד ומפריעים ללבישה, האם מותר לקרוע אותם.
3. והאם יש חילוק בין לקרוע אותם בעצמם או לתלוש אותם לגמרי.
4. והאם יש חילוק בין אם הם תפורים, מהודקים, או מחוברים ע"י חוט פלסטיק,
5. וכן זוג גרבים המחוברים ע"י חוט האם מותר לחתוך אותם בשבת.
6. והאם מותר לקרוע חתיכת צמר גפן מכולו, להניח ע"ג פצע, או כדי להכניס לאוזנו.

[ס"ו, וסי"ג, סימן שי"ז רמ"ח ס"ג, מ"ב סקמ"ה, סימן שי"ד ס"ז, ביה"ל ד"ה תותלות].

יב. תכשיט שמתחבר לבגד ע"י שהחלק האחורי שלו היא סיכה.

1. האם מותר לחברו בשבת לבגד.
2. האם יש חילוק כמה פעמים יתחבו את זה בבגד.
3. והאם מותר להשתמש באופן זמני בסיכת ביטחון במקום כפתור שנפל.
4. וכן כאשר רוצים להצר את הבגד, או להרים מכפלת, האם מותר להכניס סיכת ביטחון.
5. האם יש חילוק אם במציאות יהיו מוכרחים לפרקו לפני שיורידו את הבגד, או שלא יהיו מוכרחים.
6. וכן אם בער"ש קיפלו את הבגד, או את הוילון שלא יתרטב בשטיפה, וחיברו את זה עם סיכה, שכחו להסירו לפני שבת, האם מותר להסירו בשבת.
7. והאם מותר להסיר את הנייר והכיסוי שמעל הפלסטר או הטיטול.
8. וכן ניירות עם דבק העשויים להוריד ולהחזיר כסימניה לספר, האם מותר להשתמש בהם בשבת.
9. והאם יש חילוק בין אם זה מודבק במקום שמשתמש בו הרבה, או רק לעיתים רחוקות.
10. והאם מותר לחבר שרשרת של מוצץ לבגד תינוק ע"י סיכת בטחון.

[ס"ו, רע"ח על ס"ו, מ"ב סקכ"ז, שי"ז ס"ג, מ"ב שם סקכ"ח, מזו"ת השמטות לסימן קכ"ו בתכתב לסימן ש"מ, לזמן בשי"ז ברמ"ח מתיר לפתוח שלח בפני ע"ה, וכאן לח חלק על המחבר, ומפשר שבסיכה גם לח שייך גזירת ע"ה כי אין מיחלופי, וי"ח שיש חילוק בין להתיר ולתבר וי"ח שהחילוק הוח בין דבר שמהותו הוח חיוו בר קיימח ולורתו מוכחת עליו, מתבר שרק בדעתו היה לזמן, והאם יש קולח בשעה"ד גם לדעת הקרבן נתנחל, וכ"כ להדיח בתי"ב ס"ח סקתי"ו חלח שיל"ע מה כוונתו שם בשעה"ד, רעק"ח הביח הקרבן נתנחל שמוסר ולח רק שתתה על המתיריס, מזו"ח שבתבר הוח ע"י סיכה הוח מופקח מחיבור וחיוו חלח הילוק, חתנס שם מחברו בחופן קבוע ומפשר שגם זה מקומו הקבוע כגון קישוט נחשב כן חיבור, וב' תחיבות בתחט פעמים זה הדוגמח של לח לקיימח, וכן מבואר בתי"ב סקכ"ז, והמזו"ח מיקל בזה לגמרי, והאם בכלל הנרת בגד תפשר להחשיבו כתופר, והאם כתבר בעשם הוח מיועד גם לזמן וגם תרעי וכך נרחה צורתו, האם תלוי בכה"ג בדעתו].

יג. טיטולים.

1. שלא הכינו אותם, או שכן הכינו אותם לפני שבת, האם מותר לפתוח את ההדבקה שלהם בשבת.
2. וכשרוצה להשתמש בו, האם מותר להדביק אותם על הטיטול עצמו, בצורה שלא יוכלו להוריד את הטיטול מבלי לפתוח אותו, או שיוכלו להסירו כמו שהוא מבלי לפתוח.
3. אם יש לו סרט שעליו ניתן להדביקו ולפותחו מבלי שיקרע, האם מותר להדביקו בשבת.
4. כאשר מורידים את הטיטול והוא מלוכלך, האם מותר לפני שזורקים אותו להדביקו.
5. אם הדביקו כבר את הטיטול וכל הצורה להסירו הוא ע"י שיקרע אותו האם מותר.

[הסס מה שהכינו במפעל מחמד לזמן, והסס מחמד רק ככיסוי ולא כחיבור, לחפור שמינו של קיימא מבואר בס"ז שסקור, אבל לקרוע מבואר ברמ"א בסי"ז שמותר, מהל"ד סק"ו, וסקי"ב, וגר"ז סי"ב, וחזו"א קנ"ו הסמטוח לס"מ, וכן כאשר צורתו לזמן אבל לא מוכרח שיהיה לזמן, ואפשר שעדיף כי בהמותו הוא לא בר קיימא, מלבד שם גם לא פותחים אלא קורעים וממילא נאשר בר קיימא, ועל הצד שנמיר הסס גם כאשר זה לא מחזיק מותר להדביק עליו נייר דבק, אבל כאשר מוריד את הטיטול ומדביקו שלא יפתח אבל מיד מצליכו לאשפה מ"מ מהותו קובעו, או דלמא מאחר ויזכוק אין משמעות ומחמד לשעה, וכן יש מילוק בין דבר שמהותו הוא מינו בר קיימא וצורתו מוכחת עליו מאשר שרק בדעתו היה לזמן, וכשמייב לקרוע אבל נחמד תיקון למיוק עצמו].

מעמר

א. התהפך לו ארגז תפוחים בבית והתפזר.

1. האם מותר לאוספם חזרה.
2. והאם מותר לעשות לצורך שמחה וכדו', ערימה יפה מסודרת ומגוונת מהרבה מיני פירות.
3. וכן כאשר עושים נקב בהרבה מיני פירות ומכניסים אותם לתוך קיסם ארוך, או בט"ו בשבט עושים כך בצורת עץ וכדו' ודבוקים זה לזה, האם מותר להכינו בשבת.
4. והאם מותר להכין לילדים שקית שבתוכו כמה מיני פירות שונים, ולהדביקם ביחד.
5. והאם מותר לעשות ערימה של כסאות העשויים מעץ.
6. והאם מותר לקחת כמה מיני פרחים ולהכניסם ביחד לאותו אגרטל, או להכניסם לתוך גומיה.
7. וכן משחקים מעץ העשויים מעיגולים שמכניסים אחד בשני בצורת שרשרת, האם מותר לשחק בהם בשבת.
8. וכן מי ששכח לעשות את הביצים בלול, וכשיצאו בשבת עוד ביצים ויפלו עליהם ישברו, האם מותר לאוספם בשבת, וע"י עכו"ם.
9. והאם מותר לחבר כמה פרוסות לחם ע"י מריחה ביניהם.
10. וכן בצלים שהיו אגודים בגומיה וכדו' ונפתח ונתפזר, האם מותר לאוספם ולאוגדם חזרה.

[ס"ט וס"י, מ"ב סקל"ח שמלוי הסס הדרך לעשותו בבית, ודבקן תמור כמבואר בשמת מדס כלל י"ג שהחמיר תפילו שלא בתקוס גידולם, ואפשר שמינו אלא צורת סידור ומעמר פעולתו הוא קיבוץ, ולמה מותר להכניס לתוך קיסעלה את ההדסים והערבות עם הלולב, ויש שמילקו שכמה מינים מינו ממלאכת מעמר, וי"ל שמחמי שהשתנה כבר לא שייך כלל דרך, ובציצים תפילו שלא גידו"ק כשבתקוס גידולם, ומדרבנן תמור, ובלחם למבואר שזה דיבוק וגידול"ק, שביה"ש מעמר ס"ח, ס"ד, ס"ט-י', תגל"ט ס"ג, וס"ו].

תיקון מנא

א. האם מותר בשבת.

1. לנפח בלון.
2. וכן מזרון אויר, או כדור המיועד לשבת עליו, ויצא האויר ממנו האם מותר לחזור ולנפחו בשבת.
3. והאם יש חילוק בין אם יש עליו כיתוב או צורות.
4. והאם מותר להכניס כרית לציפית חדשה בשבת.

[ס"ת].